

Kohtla-Järve Slaavi Põhikool

**KOOLI ÕPPEKAVA
PÕHIKOO LI RI IK LI KU
ÕPPEKAVA ALUSEL**

**AINEVALDKOND
“SOTSIAALAINED”**

KINNITATUD

SISUKORD

1. ÜLDALUSED	2
1.1. Valdkonnapädevus	2
1.2. Ainevaldkonna õppeainete arvestuslik maht.....	2
1.3. Ainevaldkonna kirjeldus ja valdkonnasisene lõiming.....	3
1.4. Võimalusi valdkonnaüleseks lõiminguks, üldpädevuste arengu toetamiseks ja õppekava läbivate teemade käsitlemiseks	4
1.5. Õppe kavandamine ja korraldamine.....	5
1.6. Hindamise alused	7
1.7. Õppekeskkond.....	7
2. AINEKAVAD	8
2.1. INIMESEÕPETUS.....	8
2.1.1. Õppeaine kirjeldus	8
2.1.2. Kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud	8
2.1.3. Õppesisu ja õpitulemused	10
2.1.4. Hindamine.....	16
2.2. AJALUGU	19
2.2.1. Õppeaine kirjeldus	19
2.2.2. Kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud	20
2.2.3. Õppesisu ja õpitulemused	21
2.2.4. Hindamine.....	28
2.3. ÜHISKONNAÕPETUS	31
2.3.1. Õppeaine kirjeldus	31
2.3.2. Kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud	32
2.3.3. Õppesisu ja õpitulemused	32
2.3.4. Hindamine.....	37

1. ÜLDALUSED

1.1. Valdkonnapädevus

Sotsiaalainete pädevusega taotletakse õpilase toimetulekut iseendaga, suutlikkust toimida lähikonnas, valmisolekut ja oskust olla aktiivne ning vastutustundlik kodanik, oskust mõtestada ühiskondlikke suhteid minevikühiskondades lähtuvalt ajaloolisest kontekstist ja üldinimlikest väärtustest.

Sotsiaalainete õpetamise kaudu taotletakse, et põhikooli lõpetaja:

- 1) tunneb huvi kogukonna, rahva ja maailma arengu vastu, mõistab ühiskonnas toimunud ja toimuvate muutuste põhjusi, tagajärgi ja seoseid;
- 2) tunneb huvi enda arengu vastu, hindab ennast adekvaatselt, analüüsib oma võimalusi, usub endasse ja kavandab oma tulevikku, võtab eakohase vastutuse oma tuleviku kujundamise eest, väärtustab loovust ja ettevõtlikkust ning arendab endas neid omadusi ja pädevusi;
- 3) austab demokraatiat ja inimõigusi, teab oma õigusi ja kohustusi, järgib seadusi, üldinimlikke väärtusi ja üldtunnustatud käitumisnorme, kujundab oma arvamuse ning on vastutustundlik ja aktiivne ühiskonnaliige, on lojaalne Eesti riigile;
- 4) valdab infootsimise meetodeid, hindab kriitiliselt allikate usaldusväärsust ja teabe sisu; väärtustab teaduspõhist maailmapilti ja kujundab enda seisukoha;
- 5) aktsepteerib inimeste individuaalseid erinevusi, kultuurilist ja maailmavaatelist mitmekesisust, suhtub neisse sallivalt, kui need pole inimväärikust alandavad või inimsusevastased;
- 6) tunnetab oma rolli Eesti kultuuripärandi hoidja ja kandjana, väärtustab inimkonna kultuuripärandit ja aktsepteerib kultuurierinevusi;
- 7) hoolib endast ja teistest, järgib tervislikke eluviise, käitub turvaliselt enda ja teiste inimeste suhtes, hoiab keskkonda, on teadlik tarbija.

1.2. Ainevaldkonna õppeainete arvestuslik maht

Ainevaldkonda kuulub kolm õppeainet: **inimeseõpetus**, **ajalugu** ja **ühiskonnaõpetus**.

Ainevaldkonna õppeainete nädalatundide maht on kooliastmete kaupa järgmine:

Õppeaine	Nädalatunde klassiti									
	1.kl	2.kl	3.kl	4.kl	5.kl	6.kl	7.kl	8.kl	9.kl	Kokku
Inimeseõpetus		1	1		1	1	2			6
Ajalugu					1	2	2	2	2	9
Ühiskonnaõpetus						1		1	1	3

1.3. Ainevaldkonna kirjeldus ja valdkonnasisene lõiming

Sotsiaalainetes käsitletakse inimese ja ühiskonna toimimist minevikus ning tänapäeval. Sotsiaalainete vahendusel kujundatakse õpilastes oskusi näha ühiskonna arengus põhjuse-tagajärje seoseid ning teha teadlikke valikuid, lähtudes ühiskonnas kehtivatest väärtustest ja moraalinormidest. Õppe vältel kujundatakse õpilastes tahet toimida kõlbelise ja vastutustundliku ühiskonnaliikme ning isiksusena. Sotsiaalainete pädevusega taotletakse toimetulekut iseendaga, lähikonnas ning ühiskonnas. Kodanikuks olemist määratletakse kui võimet tegutseda vastutustundliku kodanikuna ja osaleda ühiskonnaelus. Sotsiaalse pädevuse ruumilisele haardele lisandub ajaline/ajalooline mõõde. Õppe korraldamisel lähtutakse Eesti riikliku iseseisvuse tunnustamisest, eesti kultuuri traditsioonide, Euroopa ning maailma kultuuri ja teaduse põhisavutuste väärtustamisest ning riikliku õppekava üldosas sätestatud põhimõtetest.

Ajalugu õppides omandavad õpilased kultuuriruumis orienteerumiseks olulisi teadmisi oma kodukoha ja maailma minevikust ning kultuuripärandist. Aine vahendusel suunatakse õpilane teadvustama, analüüsima ja kriitiliselt hindama ning tõlgendama minevikus aset leidnud sündmusi ja protsesse, nende omavahelisi seoseid ja seoseid tänapäevaga ning ajaloosündmuste erineva tõlgendamise põhjusi. Ajalooõpetus kujundab oskust mõista minevikunähtuste mõjul toimuvat arengut.

Inimeseõpetus lõimib õppesisu kõigis kooliastmes, toetades õpilase toimetulekut eakaaslaste hulgas, peres, kogukonnas ja ühiskonnas. Inimeseõpetuse eesmärk on toetada õpilase sotsiaalsete ja emotsionaalsete oskuste arengut, õppides tundma ennast, kujundama vastutustundlikult oma suhteid, olema terviseteadlik, aus, hooliv ja õiglane. Inimeseõpetuse kaudu kujundatakse esmased teadmised ja hoiakud sotsiaalsest võrdsusest, võrdväarsusest ning naiste ja meeste võrdõiguslikkusest.

Ühiskonnaõpetuses omandavad õpilased teadmised, oskused ja hoiakud ühiskonnas toimimiseks ning vastutustundlike otsuste tegemiseks. Õppeaine üldeesmärk on luua eeldused aktiivse kodaniku kujunemiseks ja ühiskonna sidususe tugevdamiseks. Kõik sotsiaalvaldkonna ained on toeks, et õpilasel areneks suutlikkus analüüsida oma käitumist ja selle tagajärge, sobival viisil oma tundeid väljendada, aktsepteerida inimeste erinevusi ning arvestada neid suheldes; ennast kehtestada, seista vastu ebaõiglusele viisil, mis ei kahjusta enda ega teiste huve ega vajadusi. Sotsiaalvaldkonna õppeainete kaudu õpitakse tundma ning järgima ühiskondlikke väärtusi, norme ja reegleid, omandatakse teadmisi, oskusi ja hoiakuid sotsiaalselt aktsepteeritud käitumisest ning inimeste vastastikustest suhetest, mis aitavad kaasa tõhusale kohanemisele ja toimetulekule perekonnas, eakaaslaste hulgas, kogukonnas ning ühiskonnas. Omandatakse teadmisi majandusest, tööturust, maksundusest, õpitakse tegema otsuseid rahatargalt ja vastutustundlikult. Sotsiaalainete kaudu kujundatakse alus maailmavaatelse mitmekesisusega arvestamiseks ning valmisolek dialoogiks erineva maailmavaate esindajatega. Sotsiaalainetes käsitletavate õppeteemade kaudu kujundatakse õpilastes esmane valmisolek märgata ebavõrdsust ühiskonnas ja

aidata kaasa võrdõiguslikkuse, sh soolise võrdõiguslikkuse edendamisele. Valdkonnasisese lõimingu taotletakse, et õpilane areneks terviklikuks isiksuseks, kes suhtub endasse ja teistesse positiivselt, arvestab kaasinimesi, lähtub oma tegevuses üldinimlikest väärtustest ning märkab ja mõistab ühiskonnas toimuvat. Kõigi sotsiaalvaldkonna õppeainete seisukohalt on tähtis koostööoskus ja töötamine rühmas. Õpilane omandab tõhusad oskused ja valmisoleku ühiskonnaellu sekkuda ja olla edukas elukestvas õppes ja tööturul. Õppesisu valib aineõpetaja arvestusega, et kooliastmeti kirjeldatud teadmised, oskused ja hoiakud, üld- ja valdkonnapädevused ning õpitulemused oleksid saavutatavad.

1.4. Võimalusi valdkonnaüleseks lõiminguks, üldpädevuste arengu toetamiseks ja õppekava läbivate teemade käsitlemiseks

Sotsiaalvaldkonna õppeainete õppimise kaudu toetatakse kõigi riikliku õppekava üldosas kirjeldatud üldpädevuste arengut õpilastel. Üldpädevuste saavutamist toetab valdkonnaülesest õppeainete eesmärgipärane lõimimine teistesse valdkondadesse kuuluvate õppeainetega ning läbivate teemade õpilase jaoks tähenduslik käsitlemine. Selle tulemusel kujuneb õpilasel suutlikkus rakendada oma teadmisi ja oskusi erinevates olukordades, kujundada oma väärtushoiakuid ja -hinnanguid ning võimalus omandada ettekujutus ühiskonna kui terviku arengust. Seejuures on väga oluline süsteemne ja järjepidev koostöö aineõpetajate vahel. Üldpädevuste kujundamine ning läbivate teemade käsitlemise ja lõimingu korraldamise põhimõtted määratakse kooli õppekava üldosas ja rakendamine täpsustatakse valdkonnakavas.

Kultuuri- ja väärtuspädevuse ning sotsiaalse ja kodanikupädevuse kujundamist toetavad kõik ainevaldkonna õppeained erinevate rõhuasetuste kaudu. Suutlikkust mõista humanismi, demokraatia ja ühiskonna jätkusuutliku arengu põhimõtteid ning nendest oma tegutsemises juhinduda toetavad ajalugu ja ühiskonnaõpetus. Kõik sotsiaalsed süvendavad lugupidavat suhtumist erinevatesse maailmavaatelistesse tõekspidamistesse. Inimeseõpetus ning usundiõpetus toetavad väärtussüsteemide mõistmist, mõtete, sõnade ja tunnetega kooskõlas elamist, oma valikute põhjendamist ning enda heaolu kõrval teiste arvestamist. Oskus siesta vastu kesksete normide rikkumisele ning sotsiaalse õigluse ja eri soost inimeste võrdse kohtlemise põhimõtete järgimine on üks õppekava üldeesmärke, mille kujundamisel on suurem rõhk ühiskonnaõpetusel ja inimeseõpetusel.

Enesemääratluspädevuse aluseks on suutlikkus mõista ja hinnata iseennast; hinnata oma nõrku ja tugevaid külgi ning arendada positiivset suhtumist endasse ja teistesse; järgida tervislikke eluviise; lahendada tõhusalt ja turvaliselt iseendaga, oma vaimse, füüsilise, emotsionaalse ning sotsiaalse tervisega seonduvaid ja inimsuhetes tekkivaid probleeme. Pädevuse kujundamist toetab peamiselt inimeseõpetus, ent rahvusliku, kultuurilise ja riikliku enesemääratluse kujundajana teisedki valdkonna õppeained.

Õpipädevus. Iga sotsiaalvaldkonna õppeaine kujundab suutlikkust organiseerida õpikeskkonda ning hankida õppimiseks vajaminevaid vahendeid ja teavet, samuti oma õppimise plaanimist ning õpitu kasutamist erinevates kontekstides ja probleeme lahendades. Õppetegevuse ja tagasiside kaudu omandavad õppijad eneseanalüüsi oskuse ning suudavad selle järgi kavandada oma edasiõppimist.

Suhtluspädevus. Kõik valdkonna õppeained kujundavad suutlikkust ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada erinevates suhtlusolukordades; lugeda ning mõista teabe- ja tarbetekste ning ilukirjandust; kirjutada eri liiki tekste, kasutades kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili; väärtustada õigekeelsust. Väljendusrikast keelt taotleavad kõik valdkonna õppeained.

Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevus. Kõik valdkonna õppeained toetavad oskust kasutada erinevaid ülesandeid lahendades matemaatikale omast keelt, sümboleid ning meetodeid kõigis elu- ja tegevusvaldkondades. Õpitakse eristama sotsiaalteadusi loodusteadustest (sh mõistma nendes kasutatavate uurimismeetodite eripära). Õpitakse otsima teavet, kasutades tehnoloogilisi abivahendeid, ja tegema saadud teabe alusel tõendus põhiseid otsuseid.

Ettevõtlikkuspädevus. Ennekõike ühiskonnaõpetus, kuid ka teised valdkonna õppeained õpetavad nägema probleeme ja neis peituvaid võimalusi, seadma eesmärgi, genereerima ideid ning neid ellu viima. Aineõpetuse kaudu kujundatakse algatusvõimet ja vastutustunnet, et teha eesmärkide saavutamiseks koostööd; õpitakse tegevust lõpule viima, reageerima paindlikult muutustele, võtma arukaid riske ning tulema toime ebakindlusega; õpitakse ideede teostamiseks valida sobivaid ja loovaid meetodeid, mis toetuvad olukorra, enda suutlikkuse ja ressursside adekvaatsele analüüsile ja tegevuse tagajärgede prognoosile ning on kooskõlas eesmärkidega.

Digipädevus. Kasutatakse digivahendeid teabe otsimiseks, kogumiseks ja esitamiseks. Kasutatakse saadud teavet ühiskonna probleemide üle arutlemiseks ja arvamuse avaldamiseks. Ollakse teadlikud kodanikuaktiivsuse väljendamise võimalustest erinevates suhtluskeskkondades ning osatakse kasutada e-teenuseid. Ollakse teadlikud digivahendite rakendamisega kaasneva võimalikest terviseriskidest ja veebi turvalisusest.

Tabeli andmed kasutatakse ainekava õppesisu ja õpitulemuste rakendamise täpsustamiseks.

Õpilastes kujundatavad üldpädevused	Läbivad teemad	Lõiming ainevaldkondadega
1. kultuuri- ja väärtuspädevus 2. sotsiaalne ja kodanikupädevus 3. enesemääratluspädevus 4. õpipädevus 5. suhtluspädevus 6. matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus 7. ettevõtlikkuspädevus 8. digipädevus	1. elukestev õpe ja karjääri kujundamine 2. keskkond ja jätkusuutlik areng 3. kodanikualgatus ja ettevõtlikkus 4. kultuuriline identiteet 5. teabekeskond ja meediakasutus 6. tehnoloogia ja innovatsioon 7. tervis ja ohutus 8. väärtused ja kõlblus	1. keel ja kirjandus 2. kehaline kasvatus 3. kunstained 4. loodusained 5. matemaatika 6. sotsiaalsained 7. tehnoloogia 8. võõrkeeled

Lõiming ainevaldkonnadega on kooli õpetajatele/juhtkonnale lahtikirjeldatud ja kättesaadavad Google Drive keskkonnas õpetajate töökaustas.

1.5. Õppe kavandamine ja korraldamine

Kohtla-Järve Slaavi Põhikoolis planeeritakse ja korraldatakse õpet, võttes aluseks õppekava põhiväärtused, üldoskused, erinevate kooliastmete õppe ja kasvatus fookused, sotsiaalainete pädevused ning õpitulemused. Lisaks edendatakse õppeainete lõimimist ja seoseid läbivate teemadega.

Õppetegevus on õppijakeskne, toetab õpimotivatsiooni hoidmist ja õpilaste kujunemist aktiivseiks ja iseseisvaiks õppijaiks ning loovaiks ja kriitiliselt mõtlevaiks ühiskonnaliikmeiks, kes suudavad teha valikuid ja võtta vastutust oma õppimise eest.

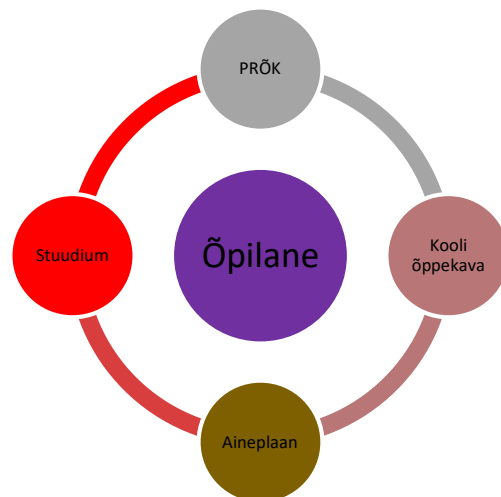
Kohtla-Järve Slaavi Põhikoolis õppetegevust kavandades ja korraldades teevad õpetajad koostööd, seejuures:

- 1) lähtutakse õppekava alusväärtustest, üldpädevustest, valdkonnapädevusest, kooliastme lõpuks taotletavatest teadmistest, oskustest ja hoiakutest ning õpitulemustest ja kooli õppekavas sätestatud õppesisust, kooliastmete õppe ja kasvatuse rõhuasetustest ning lõimingust teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
- 2) arvestatakse didaktika nüüdisaegsete käsitluste ja ainevaldkonnas toimunud arenguga, võetakse arvesse kohalikku eripära ning muutusi ühiskonnas;
- 3) taotletakse, et õpilase õpikoormus (sh kodutööde maht) oleks mõõdukas, jaotuks õppeaasta ulatuses ühtlaselt ning jätaks piisavalt aega puhkuseks ja huvitegevusteks;
- 4) arvestatakse õpilaste eelteadmisi, huvisid, individuaalseid eripärasid ja võimeid, kasutatakse diferentseeritud ja sobivat pingutust nõudvaid ülesandeid, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud ja õpilasele tähenduslikku käsitlust, reageeritakse õpi- ja eluraskustele, pakutakse õpiabi ja tuge õpivalikutes;
- 5) võimaldatakse nii individuaalset, paaris- kui ka rühmas õpet, kujundatakse õpiharjumusi ja -oskusi, suunatakse tegema valikuid;
- 6) kaasatakse õpilasi õppetegevuste kavandamisse, võetakse aega eesmärkide ja taotletavate õpitulemuste saavutamise viiside ja hindamiskriteeriumide läbiarutamiseks ning refleksiooniks;
- 7) rakendatakse uurivat õpet ja kasutatakse mitmekesiseid ja kombineeritud õppemeetodeid ning aktiivsust, loovust, koostööd ja tagasisidet soodustavaid õppetegevusi, laiendatakse õpilaste teadmisi, arendatakse oskusi ja kujundatakse hoiakuid;
- 8) rakendatakse ja kasutatakse info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õppekeskkondi, õppematerjale ja -vahendeid;
- 9) võimaldatakse siduda õpet koolivälise eluga, et kogu ainekäsitus oleks võimalikult elulähedane, õpilasele eakohane ja tähenduslik.

Õppetegevuse kaudu laiendatakse ainevaldkonna teadmisi ja kujundatakse oskusi. Ajalooõpetus on valdavalt uurimispõhine, kasutatakse esmaseid ja teiseseid allikaid. Kõikides sotsiaalainetes tuleb lisaks põhiteemadele käsitleda ka ühiskonnas asetleidvaid muutusi ning kasutada õppe ilmestamiseks näiteid ümbritsevast elust.

1.6. Hindamise alused

Hindamise aluseks on [PRÕK, §19-22](#). Hindamise kriteeriumid ja trimestri plaan (tööde maht) avaldatakse õpilastele ja nende vanematele Stuumiumi kaudu. Õpilasele on õppetrimestri alguses teada, mida ja millal hinnatakse, mis hindamisvahendeid kasutatakse ning mis on hindamise kriteeriumid. Õpilast juhitakse õppe käigus oma õppimist ning seatud eesmärkide saavutamist analüüsima ja reflekteerima.

Hindeliste tööde maht ja sisu on kooli õpetajatele/juhtkonnale kättesaadavad Google Drive keskkonnas õpetajate töökaustas.

1.7. Õppekeskkond

Õppimist toetav õppekeskkond kujundatakse Kohtla-Järve Slaavi Põhikoolis viisil, kus luuakse kultuuritundlik, üksteist austav, kaasav, vastastikku hooliv ja toetav, turvaline, kiusamis- ja vägivallavaba õppekeskkond, mis rajaneb usalduslikel suhetel, sõbralikkusel ja heatahtlikkusel ning kus märgatakse ja tunnustatakse õpilase pingutusi ja õpiedu. Aktsepteeritakse erinevate seisukohtade olemasolu, arutletakse nende üle ning hinnatakse neid, lähtudes allikatest, tõenduspõhistest faktidest ning demokraatliku ühiskonna aluspõhimõtetest.

Kool võimaldab viia õpet läbi ruumis, kus on:

- 1) mööbli ümberpaigutamise võimalus liikumist eeldavateks tegevusteks nagu rühmatööd, dramatiseeringud, rolli- ja õppemängud;
- 2) internetiühendus nii õpetajal kui ka õpilastel, digitehnoloogia ning audiovisuaalsete esitluste ja videoühenduse kasutamise võimalused.

Kool võimaldab:

- 1) korraldada õpet väljaspool klassiruumi, nt mäluasutuses või ametiasutuses;
- 2) kasutada ainekava eesmärke toetavaid õppematerjale ja -vahendeid;
- 3) õppekäike ja kohtumisi erinevate valdkondade esindajatega.

Pädevuste peamiste komponentide – teadmiste, oskuste ja hoiakute – kujundamisel on kandev roll õpetajal, kes loob sobiva õppekeskkonna ja toetab väärtuskasvatust, ning koolil, kus normide, väärtuste, rituaalide, sümbolite ja lugude kaudu edendatakse omanäolist koolikultuuri.

2. AINEKAVAD

2.1. INIMESEÕPETUS

2.1.1. Õppeaine kirjeldus

Inimeseõpetuse eesmärk on toetada õpilase sotsiaalsete ja emotsionaalsete oskuste arengut, õppides ennast tundma, vastutustundlikult oma suhteid kujundama, olema terviseteadlik, aus, hooliv ja õiglane.

Inimeseõpetuses käsitletakse inimest ja tema sotsiaalset keskkonda tervikuna. Väärtuskasvatus ja hoiakute kujundamine toimub üksteist mõistvas õhkkonnas ning on suunatud õpilaste positiivse mõtlemise arendamisele oma arengu- ja toimetulekuvõimaluste üle. Soodne sotsiaalne õppekeskkond toetub eelkõige õpilaste isikupära ja isiklike seisukohtade austamisele, võimaluste tagamisele vabaks arvamuseavalduseks, initsiatiiviks, osalemiseks ja tegutsemiseks nii üksi kui ka koos teistega.

Õppetegevused muutuvad põhikooli kolme kooliastme jooksul lihtsamatest keerukamateks, ent peavad olema õpilasele mõistetavad ja tähenduslikud ning toetama arusaama õpitava vajalikkusest. Inimeseõpetus on kontsentiline õppeaine, mille võtmeteemasid käsitletakse igal kooliastmel, arvestades arengulist käsitlust. Inimeseõpetuses võib teemasid käsitleda nii üksteisele järgnevatena kui ka integreerituna, et saavutada oskuste, teadmiste ja väärtuste põhjal õpitulemused. Õpitavat käsitletakse võimalikult igapäevaeluga seondult, kusjuures õppes on olulisel kohal aktiivõppemeetodid.

Inimeseõpetuse I kooliastme teemad ja õpitulemused lähtuvad õpilase minast (huvid, omadused jms) ja tema eluga kõige lähemalt seotud igapäevaelu teemadest nagu suhted pere ja sõpradega, tervis, käitumisnormid jms. Eesmärgiks on, et laps oskab märgata, mõista ja selgitada enda ja tema eluga otseselt seotud küsimusi. I kooliastme inimeseõpetuses käsitletakse ka ühiskonnaõpetuse teemasid nagu Eesti Vabariik, kodukoht, reeglid, õigused ja kohustused lapse seisukohalt jms.

II kooliaste laiendab mina-käsitlust ning keskendub eakaaslaste mõju teemadele, mis selles vanuseastmes oluliseks muutuvad. Arendatakse varasemast põhjalikumalt sotsiaalseid oskusi, sh kehtestavat käitumist uimastite vm riskikäitumisega seotud olukordades. Eneseteadvuse ja iseseisvuse tõusuga muutuvad olulisteks ka tervise ning tervislike valikute teemad, näiteks toitumine, kehaline aktiivsus jms.

III kooliastme inimeseõpetuse teemade puhul tuleb varasemast enam esile mina-käsitluse ja suhete psühholoogiline aspekt. Kuna III kooliastmega lõpeb kohustuslik kooliharidus, siis valmistavad inimeseõpetuse teemad õpilast ette ennast ja maailma mõistma ning enda ja teistega toime tulema. Kui II kooliastmes puudutatakse soolist arengut vaid põgusalt, siis III kooliaste pakub tõhusat seksuaalkasvatust. Tervise, suhete ja riskikäitumise teemad jätkuvad süvendatumalt, aidates noorel mõista ühiskonnas toimuvaid protsesse ja nende mõju talle endale, tema valikutele ning seeläbi tema tervisele ja toimetulekule.

2.1.2. Kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

I kooliaste 3. klassi lõpetaja	II kooliaste 6. klassi lõpetaja	III kooliaste 9. klassi lõpetaja
1. Näitab Eesti Vabariigi ja oma kodukoha asukohta kaardil, tunneb	1. Teab, et ühiskond mõjutab inimest tervikuna, sealhulgas ka	1. Teab, kuidas ühiskond mõjutab inimeste tervisekäitumist, suhtlemist ja

<p>Eesti ja kodukoha sümbolikat, olulisi inimesi ja paiku.</p> <p>2. Väärtustab enda ja kaaslaste huvisid ning positiivset suhtumist iseendasse.</p> <p>3. Mõistab õppimise tähtsust igapäevaelus hakkama saamisel ja tuleviku kavandamisel.</p> <p>4. Teab, et inimeste õigustega kaasnevad kohustused.</p> <p>5. Mõistab üldtunnustatud käitumisnormide ja seaduste järgimise vajalikkust.</p> <p>6. Tunneb liiklusreegleid.</p> <p>7. Teab erinevaid teabeallikaid, oskab leida infot ja teab, mille põhjal hinnata infoallikate usaldusväärsust.</p> <p>8. Märkab inimeste erinevaid omadusi ja arvamusi.</p> <p>9. Mõistab sõpruse ja koostöö väärtust ning üksteise eest hoolitsemise ja abistamise vajadust.</p> <p>10. Teab, mis on vägivald. Mõistab, et vägivald ei ole lubatud ja oskab vajaduse korral abi leida.</p> <p>11. Teab eesti rahvakombeid ja mõistab enda rolli kommete ja tavade hoidja ja kandjana.</p> <p>12. Suhtub sallivalt Eestis elavate inimeste keelelistesse ja kultuurilistesse erinevustesse.</p> <p>13. Oskab oma tervist hoida.</p> <p>14. Teab tervist ohustavaid tegureid, tunneb ära ja oskab hoiduda või keelduda tervist ohustavatest olukordadest.</p> <p>15. Oskab planeerida oma tegevusi ja väärtustab aktiivset vaba aja veetmist.</p> <p>16. Oskab kasutada lihtsamaid esmaabivõtteid ja kutsuda vajaduse korral abi.</p> <p>17. Teab raha teenimise, hoidmise ja kasutamise võimalusi, käitub teadliku ja säästliku tarbijana.</p> <p>18. Mõistab keskkonna hoidmise tähtsust ja enda võimalusi selles.</p>	<p>tervisekäitumist ja suhtlemist.</p> <p>2. Väärtustab inimeste positiivseid omadusi ning positiivset mõtlemist, mõistab inimeste individuaalseid erinevusi ja on erinevuste suhtes salliv.</p> <p>3. Mõistab, et murdeea arengutempo on erinev, aktsepteerib oma kehalisi muutusi ja keha eest hoolitsemise vajalikkust.</p> <p>4. On loov ja ettevõtlik.</p> <p>5. On iseseisev otsustaja, seostab otsuseid tagajärgedega. Teab, et „ei“ ütlemine on võimalus seista oma õiguste eest.</p> <p>6. Kirjeldab tõhusaid sotsiaalseid oskusi igapäevaelus. Väärtustab hoolivust, ausust, õiglust, vastutustunnet, üksteise abistamist, sõprust ja armastust vastastikuse toetuse ning usalduse allikatena.</p> <p>7. Teab, millest suhtlemine koosneb, mõistab avatud suhtlemise eeliseid ja ohtusid ning järgib turvalise suhtlemise reegleid.</p> <p>8. Mõistab, et konfliktid on osa elust, teab konfliktide võimalikke põhjusi ja tõhusaid lahendusviise, mõistab erinevate käitumisviiside tagajärgi.</p> <p>9. Teab probleemide erinevaid lahendusviise ning mõistab koostegutsemise väärtust.</p> <p>10. Mõistab meediast tulenevaid ohtusid oma käitumisele ja suhetele ning vastutust oma sõnade ja tegude eest.</p> <p>11. Mõistab autoriõiguste järgimise vajalikkust.</p> <p>12. Teab, kuidas leida usaldusväärseid terviseinfo allikaid, ja teab, kust terviseprobleemi korral abi küsida.</p> <p>13. Väärtustab tervist, tervislikku eluviisi ja keskkonda ning mõistab eluviisi ja keskkonna mõju tervisele.</p> <p>14. Teab, mis on riskikäitumine, teab riskikäitumist ennetavaid ja soodustavaid tegureid ja riskikäitumise mõju inimese tervisele. Mõistab enda valikute tagajärgi.</p> <p>15. Mõistab uimastite tarbimisega kaasnevaid riske, väärtustab tervislikku elu uimastiteta ja teeb tervislikke valikuid.</p>	<p>õppimist.</p> <p>2. Mõistab inimese arengut murde- ja noorukieas.</p> <p>3. Teab, kuidas kujundada ja hoida positiivset suhtumist iseendasse.</p> <p>4. Väärtustab enese arendamise vajadust ja elukestvat õpet, mõistab oma võimalusi ja vastutust enda elutee kujundamisel.</p> <p>5. On loov ja ettevõtlik.</p> <p>6. Mõistab, et inimene on sotsiaalne olend, mõistab normide vajalikkust ühiselus. Väärtustab hoolivust, ausust, õiglust ja vastutustunnet aktiivse ühiskonnaliikmena.</p> <p>7. Teab, et inimesed erinevad rahvuse, soo, vaimse ja füüsilise suutlikkuse ning vaadete ja usutunnistuste poolest; on erinevuste suhtes salliv.</p> <p>8. Teab, et ühiskond kaitseb laste tervist ja heaolu seadustega.</p> <p>9. Kasutab terviseinfo saamiseks teaduspõhiseid allikaid ja spetsialistide abi.</p> <p>10. Väärtustab positiivseid suhteid, nende loomist ja hoidmist. Mõistab ja aktsepteerib inimliku läheduse erinevaid avaldumisviise.</p> <p>11. Mõistab ja aktsepteerib seksuaalse arengu individuaalsust, seksuaalse identiteedi erinevaid avaldumisvorme ja seksuaalõigusi.</p> <p>12. Mõistab füüsilise, vaimse ja sotsiaalse tervise vastastikust seost ja neid mõjutavaid tegureid.</p> <p>13. Mõistab eluviisi, keskkonna ja pärikkuse mõju tervisele ning tervisliku eluviisi ja turvalise käitumise tähtsust igapäevaelus.</p> <p>14. Väärtustab partnerite vastutustundlikku käitumist seksuaalsuhetes. Oskab leida infot seksuaaltervist puudutavate küsimuste kohta.</p>
---	--	---

2.1.3. Õppesisu ja õpitulemused

I kooliaste

I kooliastmes käsitletakse järgmisi teemasid: mina, mina ja teised, mina ja tervis, mina ja minu pere, mina ja Eesti, mina: aeg ja asjad ning mina: teave ja asjad.

Õpilane:

- 1) leiab kaardilt Eesti ja kodukoha;
- 2) tunneb ära, kirjeldab ja kujutab kodukoha ja Eesti Vabariigi sümbolikat;
- 3) nimetab Eesti Vabariigi pealinna ja sünnipäeva;
- 4) teab, kes on Eesti Vabariigi president;
- 5) teab ja tutvustab oma kodukoha olulisi inimesi ja paiku;
- 6) kirjeldab enda huvisid ja tegevusi;
- 7) põhjendab, miks on vaja endasse positiivselt suhtuda;
- 8) toob näiteid, kuidas õppimine aitab igapäevaelus hakkama saada;
- 9) sõnastab enda õppimise eesmärged ja seostab neid enda huvidega;
- 10) seostab igapäevavalikuid tuleviku eesmärkidega;
- 11) nimetab inimeste õigusi ja nendega kaasnevaid kohustusi;
- 12) kirjeldab enda ja pereliikmete ülesandeid kodus, toob näiteid üksteise abistamisest ja pereliikmetega arvestamisest;
- 13) toob näiteid oma õigustest ja kohustustest peres, koolis ja ühiskonnas;
- 14) toob näiteid käitumisnormidest ja seadustest, mida tal tuleb järgida;
- 15) põhjendab käitumisnormide ja seaduste järgimise vajalikkust;
- 16) demonstreerib õpisisu olulisel üldtunnustatud käitumisnormide ja seaduste täitmist;
- 17) tunneb liikluses turvalisust tagavaid märke ja tähistusi;
- 18) kirjeldab ja demonstreerib turvalisust tagavate liiklusreeglite järgimist;
- 19) märkab liiklusohtlikke kohti ja olukordi kooliteel ja koduümbruses ning pakub lahendusi turvalisuse tagamiseks;
- 20) loetleb erinevaid teabeallikaid;
- 21) leiab infot erinevatest allikatest;
- 22) võrdleb erinevaid teabeallikaid usaldusväärsuse ja teabe sisu väärtuse poolest;
- 23) kirjeldab meediaga, sealhulgas sotsiaalmeediaga seotud võimalusi ja ohte;
- 24) selgitab ja demonstreerib kokkulepitud reeglite järgimist digivahendite abil teabe otsimisel;
- 25) teab, et inimesed on erinevad nii bioloogiliselt kui ka sotsiaalselt ning märkab inimeste sarnasusi ja erinevusi;
- 26) selgitab sõpruse, koostöö, üksteise eest hoolitsemise ja üksteise abistamise vajalikkust;
- 27) teab, et vägivaldal on eri vormid;
- 28) selgitab, mida vägivaldne käitumine võib endaga kaasa tuua;
- 29) teab abi saamise võimalusi inimväärikust alandava käitumise puhul, sh kiusamine ja vägivald;
- 30) demonstreerib õpisisu olulisel abi saamise ja abistamise võimalusi vägivalda korral;
- 31) võrdleb rahvakombeid minevikus ja tänapäeval, nt mardipäev, kadripäev, jõulud, vastlapäev, jaanipäev jt;
- 32) selgitab, kuidas õpilane saab ise olla kommete ja tavade hoidja;
- 33) toob näiteid oma klassis või kodukohas elavate inimeste tavadest ja kommetest;
- 34) nimetab mõningaid haiguste tunnuseid;

- 35) toob näited tervist hoidvast käitumisest (hügieen, karastamine, mitmekesine toit, uni ja puhkus ning kehaline aktiivsus) ja selgitab tervist hoidva käitumise vajalikkust;
- 36) toob näiteid terviseriskidest ja teab kuidas püsida terve;
- 37) planeerib oma päeva ja nädalat terviseteadlikult;
- 38) selgitab ja demonstreerib õpituatsioonis esmaabi võimalusi, nt haav, kukkumine, ninaverejooks, põletus, putukapiste;
- 39) teab hädaabinumbrit ja oskab vajaduse korral kutsuda abi;
- 40) teab, mis on raha teenimine, säästmine, kasutamine ja laenamine;
- 41) hoiab keskkonda, selgitab keskkonna hoidmise võimalusi, nt jäätmete vähendamine ja sorteerimine, vee ja energia tarbimine.

2.klass

35 tundi õppeaastas

	Õppesisu	Õpitulemused	Üldpädevused	Läbivad teemad	Lõiming
1	Mina (6 tundi)	6-11	3, 4, 2	8	1, 3, 7
2	Mina ja tervis (13 tundi)	34 - 39	3	7	1, 2, 7, 3
3	Mina ja minu pere (5 tundi)	12-16, 25-30	2, 3	8	1
4	Mina ja Eesti (5 tundi)	1-5	2, 1, 8	3	1, 3, 2, 4, 7
5	Mina: aeg ja asjad (6 tundi)	31, 32, 33, 17–24, 40, 41	3, 4, 8	1	1, 5, 4, 7, 3

Õpilase õpitulemused Kohtla-Järve Slaavi Põhikooli seisukohast:

- 1) Nimetab ja kirjeldab Eesti ja oma kodukoha asukohta kaardil ning teab, kes on Eesti Vabariigi president.
- 2) Tunneb ära ja oskab kirjeldada Eesti ja kodukoha sümbolikat ning nimetab Eesti Vabariigi pealinna ja sünnipäeva.
- 3) Kirjeldab enda huvisid ja tegevusi ning põhjendab, miks on oluline neisse positiivselt suhtuda.
- 4) Nimetab inimeste õigusi ja kohustusi ning toob näiteid käitumisnormidest ja seadustest, mida tuleb järgida.
- 5) Tunneb liikluses turvalisust tagavaid märke ja tähiseid ning selgitab ja demonstreerib liiklusreegleid õpituatsioonis.

3.klass

35 tundi õppeaastas

	Õppesisu	Õpitulemused	Üldpädevused	Läbivad teemad	Lõiming
1	Mina (7 tundi)	6-10, 31-33	2, 3	3	1, 3, 7
2	Mina ja tervis (8 tundi)	34-39, 41	3	7	4, 7, 2, 1
3	Mina ja teised (12 tundi)	11 -16, 17-19	2, 5, 3	3	1, 2, 4, 3, 7
4	Mina: teave ja asjad (6 tundi)	20-24, 40, 1-5	2, 8, 7	3	4, 5, 3, 1, 7

Õpilase õpitulemused Kohtla-Järve Slaavi Põhikooli seisukohast:

- 1) Nimetab ja kirjeldab enda kodukoha olulisi inimesi ja paiku ning tutvustab neid teistele.
- 2) Seostab õppimist igapäevaelu olukordadega ning sõnastab enda õppimise eesmärged ja seob need enda huvidega.
- 3) Leiab infot erinevatest allikatest ning võrdleb nende usaldusväärsust ja sisu väärtust.
- 4) Selgitab sõpruse, koostöö, üksteise eest hoolitsemise ja üksteise abistamise olulisust ning teab, kuidas saada abi vägivalla korral ning demonstreerib seda õpitu olukorras.
- 5) Tunneb liikluses turvalisust tagavaid märke ja tähistusi ning kirjeldab ja demonstreerib turvalisust tagavaid liiklusreegleid.

II kooliaste - käsitletakse tervise ja suhtlemise teemasid, sealhulgas murdeiga ja kehalised muutused, turvalisus ja riskikäitumine, haigused ja esmaabi, konfliktid ja probleemilahendus, positiivne mõtlemine.
Õpilane:

- 1) teab, et meedia saab mõjutada inimeste tervisekäitumist, toob näiteid;
- 2) toob näiteid, kuidas meedia abil saab suurendada inimeste kehalist aktiivsust;
- 3) toob näiteid, kuidas eelarvamused mõjutavad igapäevasuhtlust;
- 4) selgitab, kuidas enesehinnang kujuneb;
- 5) toob näiteid enda positiivsete omaduste kohta;
- 6) selgitab enda erinevate omaduste arendamise võimalusi;
- 7) nimetab murdeas toimuvaid füüsilisi ja emotsionaalseid muutusi;
- 8) toob esile arengulisi individuaalseid erinevusi, mõistab inimeste erivajadusi;
- 9) toob näiteid erinevast arengutempost murdeas;
- 10) selgitab keha eest hoolitsemise vajalikkust;
- 11) mõistab oma võimalusi algatada ettevõtmisi ja toob näiteid ettevõtlikkust tegutsemisest;
- 12) seostab ettevõtlikkust tulevase tööeluga;
- 13) näeb ühe probleemi lahendamise erinevaid võimalusi;
- 14) kirjeldab, kuidas kaaslased võivad mõjutada otsustamist;
- 15) toob näiteid, milliste tagajärgedeni võivad erinevad otsused viia;
- 16) teab, et tal on õigus öelda „ei“, ja demonstreerib õpitu olukorras „ei“ ütlemist oma tervise kaitsel ja õiguste eest seismisel;
- 17) toob näiteid hoolivast, ausast, õiglasest ja vastutustundlikust käitumisest;
- 18) demonstreerib õpitu olukorras sotsiaalsete oskuste tõhusat kasutamist;
- 19) kirjeldab, millest suhtlemine koosneb;
- 20) eristab mitteverbaalseid ja verbaalseid suhtlemisvahendeid ning analüüsib nende vastastikuseid seoseid;
- 21) demonstreerib õpitu olukorras, kuidas oma tundeid empaatiliselt ja suhteid tugevdavalt väljendada;
- 22) toob näiteid turvalisest suhtlemisest igapäevaelus, sh internetis ning lahendab õpitu olukorras teemakohaseid probleeme;
- 23) elgitab konflikti häid ja halbu külgi;
- 24) kirjeldab tõhusaid ja mittetõhusaid konfliktide lahendusviise;
- 25) eristab kehtestavat, agressiivset ja alistuvat käitumist ning mõistab nende käitumisviiside mõju suhetele;
- 26) valib õpitu olukorras konflikti lahendamiseks sobiva käitumisviisi;
- 27) lahendab loovalt ja koostööliselt probleeme ja toob esile erinevate lahenduste eelised ning puudused;
- 28) toob näiteid meediaga seotud ohtudest;
- 29) selgitab meedia mõju inimese käitumisele ja suhetele;
- 30) mõistab vastutust oma sõnade ja tegude eest, sh sotsiaalmeedias;

- 31) teab, mis on autoriõigused ja et need on seadusega kaitstud, selgitab, miks peab autoriõigusi järgima ja mida võib endaga kaasa tuua autoriõiguste eiramine;
- 32) otsib, leiab ja esitab usaldusväärsetest allikatest tervise teemalist infot, järgides autoriõigust;
- 33) märkab ja toob esile enda ning teiste positiivseid omadusi;
- 34) teab, mis on eelarvamused ja stereotüüpsed hoiakud, ja tunneb need ära;
- 35) toob näiteid eelarvamuste mõjust igapäevaelus;
- 36) selgitab tervise tähendust ja seda mõjutavaid tegureid;
- 37) seostab peamisi tervisenäitajaid inimese tervisliku seisundiga (nt unekvaliteet, stress, kehatemperatuur, pulss, kehamassiindeks);
- 38) toob näiteid, kuidas enda käitumisega ennetada haigestumist;
- 39) toob näiteid tegevustest, mis muudavad elukeskkonna turvaliseks, soodustavad kehalist aktiivsust ja tervislikku toitumist;
- 40) toob näiteid elu ja tervist ohustavatest teguritest ja teab, kuidas neid vältida, hoidub riskikäitumisest;
- 41) selgitab, miks on normid, sh liikluseadus kohustuslik kõigile ning järgib neid;
- 42) demonstreerib õpituatsioonis esmaabivõtteid, teab, kust otsida vajaduse korral abi;
- 43) kirjeldab tubaka, alkoholi ja teiste uimastite tarbimise kahjulikku mõju tervisele;
- 44) demonstreerib õpituatsioonis, kuidas keelduda ennast ja teisi kahjustavast tegevusest, kasutades tõhusaid enesekohaseid ja sotsiaalseid oskusi.

5.klass

35 tundi õppeaastas

	Õppesisu	Õpitulemused	Üldpädevused	Läbivad teemad	Lõiming
1	Tervis (10t)	1, 8,10, 36, 37	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8	1, 2,3,4
2	Murdeiga ja kehalised muutused(10t)	5, 7, 9, 10	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8	1, 3, 4, 5, 6, 7, 8	1, 2,3, 4
3	Turvalisus ja riskikäitumine (10t)	1, 5, 8, 14, 15, 16, 17, 28, 29, 30, 32, 40, 43, 44	1, 2, 3, 5, 6, 7, 8	1, 3, 4, 5, 6, 7, 8	1, 2,3, 4
4	Haigused ja esmaabi (5t)	37, 38, 39, 41	1 - 8	1, 2, 3, 4, 5, 7, 8,	1 - 4

Õpilase õpitulemused Kohtla-Järve Slaavi Põhikooli seisukohast:

- 1) Tervis ja Meedia: Teadvustab meedia mõju tervisele ja toob näiteid. Seostab tervisenäitajaid tervisega.
- 2) Murdeas ja Muutused: Kirjeldab murdeega seotud muutusi ja keha eest hoolitsemise olulisust.
- 3) Turvalisus ja Riskikäitumine: Analüüsib kaaslaste mõju otsuste tegemisel, oskab öelda "ei" oma tervise huvides ning demonstreerib vastutustundlikku käitumist.
- 4) Haigused ja Ennetamine: Seostab tervisenäitajaid tervisliku seisundiga, toob näiteid ennetusmeetmetest ja elukeskkonna turvalisusest.
- 5) Esmaabi ja Normide Järgimine: Demonstreerib esmaabioskusi, teab, kust abi otsida vajadusel ning selgitab normide, eriti liiklusreeglite, tähtsust ja järgimist.

6.klass

35 tundi õppeaastas

	Õppesisu	Õpitulemused	Üldpädevused	Läbivad teemad	Lõiming
1	MINA JA SUHTLEMINE (5t)	3, 4, 5, 6, 8	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8	1, 3, 4, 5, 6, 8	1, 3, 2, 6
2	SUHTLEMINE TEISTEGA (5t)	14,18, 19, 20, 21	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8	1, 2, 3, 6
3	Suhtlemise teema: SUHTED TEISTEGA (5t)	3, 8, 14, 17, 22, 28, 29, 30, 44	1 - 6, 8	1, 3, 4, 5, 6, 7, 8	1, 2, 3, 6
4	Konfliktid ja probleemide lahendamine (5t)	11, 12, 13, 23, 24, 25, 26, 27, 31, 44	1-6, 8	1, 3, 4, 5, 6, 7, 8	1, 2, 3, 6
5	Positiivne mõtlemine (5t)	5, 33, 34	1,2, 3, 4, 5, 6, 7, 8	1, 3, 4, 6, 7, 8	1, 2, 3, 6

Õpilase õpitulemused Kohtla-Järve Slaavi Põhikooli seisukohast:

1. Mina ja Suhtlemine: Toob välja eelarvamuste mõju igapäevasuhtlusele ja selgitab enesehinnangu kujunemist. Kirjeldab enda positiivseid omadusi ning erinevaid võimalusi nende arendamiseks. Mõistab individuaalseid erinevusi ja erivajadusi.
2. Suhtlemine Teistega: Kirjeldab kaaslaste mõju otsustamisele ja demonstreerib sotsiaalsete oskuste kasutamist. Erinevate suhtlusvahendite analüüsimine ning empaatilise suhtlemise demonstreerimine.
3. Suhted Teistega: Näitab eelarvamuste mõju igapäevasuhetele ja demonstreerib vastutustundlikku käitumist. Hoiab turvalist suhtlemist, ka internetis, ning oskab keelduda kahjulikust tegevusest.
4. Konfliktid ja Probleemilahendus: Mõistab ettevõtlikkuse olulisust ning erinevaid konfliktide lahendusviise. Lahendab probleeme loovalt ja koostöös ning järgib autoriõigusi.
5. Positiivne Mõtlemine: Tunnetab ja toob esile positiivseid omadusi endas ja teistes ning mõistab eelarvamuste mõju.

III kooliaste - käsitletakse inimese arengu, turvalisuse, tervise- ja riskikäitumisega seotud teemasid, sh inimese areng ja murdeiga, inimene ja rühm, suhted ja seksuaalsus ning inimene, valikud ja õnn.

Õpilane:

- 1) kirjeldab pärilike ja keskkonnategurite, nt elukeskkonna, ümbritsevate inimeste ja hariduse mõju inimese arengule ja otsustele;
- 2) selgitab inimese arengut murde- ja noorukieas ning eristab seda täiskasvanueast;
- 3) seostab inimese kasvumist ja arengut pärilike ning keskkonnateguritega;
- 4) selgitab, mis on minapilt ja enesehinnang;
- 5) toob näiteid teguritest, mis kujundavad minapilti ja enesehinnangut;
- 6) analüüsib ennast oma väärtuste, isikuomaduste, võimete ja huvide põhjal ning seostab seda valikutega elus;

- 7) analüüsib inimese võimalusi ja vastutust oma elutee kujundamisel;
- 8) mõistab, et inimene on sotsiaalne olend, toob näiteid rühma kuulumise ja rühmas suhtlemise olulisusest;
- 9) toob näiteid erinevate rühmade normidest ja reeglitest, mis toetavad ühiselu toimimist;
- 10) analüüsib enda rolli, õigusi ja kohustusi erinevates rühmades;
- 11) kirjeldab rühma mõju käitumisele, sh sõltumatus ja autoriteedi olemust inimsuhetes, demonstreerib õpituatsioonis toimetulekut rühma survega;
- 12) toob näiteid seadustest, mis kaitsevad laste õigusi, tervist ja heaolu, ning analüüsib õiguste ja kohustuste seoseid;
- 13) analüüsib laste heaolu mõjutavaid tegureid oma kogukonnas, teeb ettepanekuid, kuidas kogukonnas paremini seista laste heaolu eest;
- 14) teab, mille põhjal ära tunda teaduslikku tervisealast infot;
- 15) analüüsib ja hindab erinevate tervisealaste infoallikate, tervisetoodete ja ravivõtete usaldusväärsust;
- 16) kirjeldab ja toob näiteid erinevatest tunnete ja läheduse avaldumisviisidest, nt meeldimine, sõprus, armumine, armastus;
- 17) selgitab suhete loomise, säilitamise ja lõpetamise võimalusi ennast ja teisi kahjustamata;
- 18) analüüsib suhtevägivalla avaldumisvorme ja põhjusi, teab, kuidas käituda lähisuhtevägivalla korral ning toob näiteid abi saamise võimalustest;
- 19) selgitab seksuaalsuse olemust, inimese seksuaalset arengut ning selle individuaalsust;
- 20) toob näiteid turvalisest seksuaalkäitumisest ja seksuaalõigustest;
- 21) mõistab erineva seksuaalse orientatsiooni ja soolise identiteediga inimeste õigust võrdsele ja lugupidavale kohtlemisele;
- 22) demonstreerib õpituatsioonis inimväärikust alandavale käitumisele reageerimise viise ja abi saamise võimalusi;
- 23) toob näiteid füüsilise, vaimse ja sotsiaalse tervise vastastikustest seostest;
- 24) analüüsib tervisekäitumise mõju füüsilisele, vaimsele ja sotsiaalsele tervisele;
- 25) toob näiteid olulisematest tervisenäitajatest;
- 26) analüüsib enda terviseseisundit tervisenäitajate põhjal ning kavandab vajaduse korral muudatusi eluviisis;
- 27) analüüsib tegureid, mis aitavad säilitada inimese vaimset heaolu, märkab ohte, oskab kaaslast toetada ja vajaduse korral abi otsida;
- 28) analüüsib ja toob näiteid eluviisi, keskkonna ja pärilikkuse mõjust tervisele ning eristab tervislikke ja ebatervislikke otsuseid igapäevaelus;
- 29) toob näiteid keskkonnateadlikest tegevustest ning rakendab mõnda nendest enda kodukohas või koolis;
- 30) analüüsib kehalise aktiivsuse ja toitumise mõju tervisele;
- 31) analüüsib uimastitega seotud riskikäitumise tagajärgi inimese toimetulekule ning sekkumise võimalusi indiviidi ja ühiskonna tasandil;
- 32) demonstreerib õpituatsioonis esmaabi osutamist ja oskab vajaduse korral otsida abi;
- 33) toob esile seksuaalkäitumisega seotud müütide ja soostereotüüpsete hoiakute mõju inimese tervisekäitumisele;
- 34) analüüsib turvalise seksuaalkäitumise ja abi saamise võimalusi.

7.klass

70 tundi õppeaastas

	Õppesisu	Õpitulemused	Üldpädevused	Läbivad teemad	Lõiming
1	Inimese areng ja murdeiga	1, 2, 3, 4, 5, 28	1, 3, 4, 5, 6, 7, 8	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8	1, 2, 3, 4

2	Inimene, valikud, õnn	4, 5, 6, 7	1,2,3, 4, 5, 7, 8	1, 3, 4, 7, 8	1, 3, 2
3	Inimene ja rühm	6, 8, 9, 10, 11	1, 2, 3, 5, 7, 8	1, 3, 7, 8	1, 6, 3, 2
4	Turvalisus, tervise- ja riskikäitumine	1, 12, 13, 25, 26	1, 2, 3, 4, 5, 7, 8	1, 3, 5, 6, 7, 8	1, 2, 3, 4, 6
	Tervise käitumine	1, 2, 3, 16, 27, 28, 29, 30	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8	1, 2, 3, 4, 5, 6
	Suhted ja seksuaalsus	4, 12, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 33, 34	1, 2, 3, 4, 7, 8	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8	1, 2, 3, 4
	Turvalisus, tervise- ja riskikäitumine	12, 13, 14, 15, 22, 23, 24, 25, 26, 31, 32	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8	1, 3, 4, 5, 6, 7, 8	1, 2, 3, 4, 8

Õpilase õpitulemused Kohtla-Järve Slaavi Põhikooli seisukohast:

1. Inimese Areng ja Murdeiga: Õpilane mõistab pärilike ja keskkonnategurite mõju inimese arengule ning suudab seostada neid minapildi, enesehinnangu ja terviseiga igapäevaelus.
2. Inimene, Valikud, Õnn: Õpilane selgitab minapildi ja enesehinnangu mõistet ning toob näiteid nende kujundamisel olulistest teguritest. Ta analüüsib enda väärtusi, isikuomadusi ja võimeid ning seostab neid eluvalikutega, arvestades oma huve ja ühiskondlikke tegureid.
3. Inimene ja Rühm: Õpilane mõistab rühma kuulumise olulisust ja toob näiteid rühmade normidest ning reeglitest ühiselu toetamisel. Ta analüüsib enda rolli, õigusi ja kohustusi erinevates rühmades ning oskab toime tulla rühma survega õpituatsioon.
4. Turvalisus, Tervise- ja Riskikäitumine: Õpilane kirjeldab pärilike ja keskkonnategurite mõju inimese arengule ning analüüsib nende mõju tervisele ja eluviisile igapäevaelus. Ta teab seadustest, mis kaitsevad laste õigusi, tervist ja heaolu ning oskab analüüsida laste heaolu mõjutavaid tegureid kogukonnas.

2.1.4. Hindamine

Inimeseõpetuse aine hindamisel lähtutakse vastavatest sätetest [PRÕK, §19-22](#) ja [lisa 6, p.1.6](#).

Hindamise eesmärk on saada ülevaade õpitulemuste saavutusest ja õpilase individuaalsest arengust ning kasutada seda teavet õppe tulemuslikumaks kavandamiseks ja ennastjuhtiva õppija kujundamiseks. Hinnatakse õpitulemuste saavutatust, mis on kooskõlas õppesisu ja -tegevustega ning vastavuses ainealasete teadmiste, oskuste ja hoiakutega. Hoiakute hindamisel (nt mõistab, kujundab, tähtsustab, väärtustab) antakse õpilasele suunavaid ja toetavaid sõnalisi hinnanguid.

Alates esimesest kooliastmest kaasatakse õpilane hindamisprotsessi nii oma töö hindamisel kui ka kaasõpilaste tagasisidestamisel. **Õpilasele on õppeprotsessi alguses teada, mida ja millal hinnatakse, milliseid hindamisvahendeid kasutatakse ning millised on hindamise kriteeriumid (Stuudiumi kaudu).** Õpilast suunatakse õppeprotsessi käigus oma õppimist ja püstitatud eesmärkide saavutamist analüüsima ja reflekteerima.

Ainekavas on kirjeldatud õpitulemused õppeaines kooliastmete kaupa.

Kohtla-Järve Slaavi Põhikoolis antakse õpilastele suulist või kirjalikku tagasisidet nende õppimise dünaamika kohta õppetöö käigus. Õpetaja annab jooksvalt kirjalikku tagasisidet suuremahuliste tööde, nagu õpimapi, essee

või uurimistöö, edasiarendamiseks. Tagasiside peaks sisaldama nii saavutatud taseme kirjeldust kui ka selgitust selle kohta, mida veel saavutada on vaja ning milliseid samme õpilane peaks astuma selle eesmärgi saavutamiseks. Hindamiskriteeriumid ja -mudelid muudavad nii tagasiside andmise kui ka üldise hindamise läbipaistvamaks. Need on eriti olulised avatud ja loovat mõtlemist nõudvate ülesannete, nagu uurimistööd, ettekanded, esseed ja teised, edukaks sooritamiseks. Hindamismudelid hõlmavad nii õppimisprotsessi kui ka õpilase teadmisi, oskusi ja hoiakuid. Need mudelid aitavad õpilasel paremini mõista õpetaja ootusi, juhtida oma õppimist ning anda kaaslastele konstruktiivset tagasisidet, mis on oluline osa õppimisprotsessist, kuna see aitab õpilastel märgata ja analüüsida oma vigu. Lisaks aitavad hindamismudelid õpetajal anda lõplikku hinnangut ning õpilasel paremini mõista, kuidas hindenemine toimus.

Detailsemalt kavandab õpetaja hindamise enne trimestri algust koostatud aineplaanis, lähtudes vastavatest põhikooli riikliku õppekava ja kooli õppekava üldosa ja ainekava sätetest.

Õpitulemusi hinnates lähtutakse põhikooli riikliku õppekava üldosa ning teiste hindamist reguleerivate õigusaktide käsitlest.

Hindamise eesmärk on:

- 1) toetada õpilase arengut;
- 2) anda tagasisidet õpilase õppeedukuse kohta;
- 3) innustada ja suunata õpilast sihikindlalt õppima;
- 4) suunata õpilase enesehinnangu kujunemist, suunata ja toetada õpilast edasise haridustee valikul;
- 5) suunata õpetaja tegevust õpilase õppimise ja individuaalse arengu toetamisel.

Hinnatakse õpilase teadmisi ja oskusi suuliste vastuste (esituste), kirjalike ja/või praktiliste tööde ning praktiliste tegevuste alusel, arvestades õpilase teadmiste ja oskuste vastavust ainekavas taotletavatele õpitulemustele. Õpitulemusi hinnatakse numbriliselt viiepallisüsteemis. Õpitulemuste kontrollimise vormid peavad olema mitmekesised ning vastavuses õpitulemustega. Õpilane peab teadma, mida ja millal hinnatakse, mis hindamisvahendeid kasutatakse ning mis on hindamise kriteeriumid.

Hindamine I kooliastmes

I kooliastmes kasutatakse nii suuliseid kui ka kirjalikke sõnalisi hinnanguid, mis toovad esile õpilase tugevused ja edusammud. Puudustele juhib õpetaja tähelepanu taktitundeliselt.

Õpilane õpib õpetaja juhendamisel ise oma tööle hinnangut andma. Õppimise ajal analüüsib õppija õpetaja juhendamisel ja hiljem ka iseseisvalt:

1. õpilane kirjeldab enda tunnuseid, omadusi ja huve.
2. õpilane kirjeldab inimese bioloogilise ja sotsiaalseid erinevusi.
3. õpilane kirjeldab kehaosi õige sõnavaraga ja teab nende funktsiooni.
4. õpilane selgitab, kuidas tervist hoida.
5. õpilane selgitab keha eest hoolitsemise vajalikkust.
6. õpilane rühmitab haigusi nakkuslikeks ja mittenakkuslikeks.
7. õpilane teab hädaabi numbrit ja oskab abipalvet esitada.
8. õpilane kirjeldab ja demonstreerib prosotsiaalset käitumist.
9. õpilane demonstreerib õpitulemustes määratletud teadmisi ja oskusi.

10. õpilane võrdleb rahvakombeid minevikus ja tänapäeval .
11. õpilane selgitab, mida tähendab aja kulg ja seis.
12. õpilane kirjeldab, kuidas oma aega planeerida.
13. õpilane selgitab, miks on isiklike ja kogukonnas kasutatavate asjade väärtust.
14. õpilane selgitab, mida tähendab iga inimese väärtus.
15. õpilane kirjeldab positiivset suhtumist ja nimetab tegevusi, mis toob positiivseid tundeid.
16. õpilane selgitab, mis on õigused ja kohustused.

Vigu käsitletakse loomuliku õppeprotsessi osana. Tunnustatakse tulemuse saavutamiseks tehtud jõupingutusi.

Hindamine II kooliastmes

Õpilane õpib õpetaja juhendamisel ise oma tööle hinnangut andma. Õppimise ajal analüüsib õppija õpetaja juhendamisel ja hiljem ka iseseisvalt:

1. Õpilane tuvastab tervisega seotud valikud, selgitades tervislikke ja mitte toetavaid tegevusi. Samuti selgitab ta mõõdetavate ja hinnanguliste tervisenäitajate seost inimese tervisega ning hindab tervise väärtust.
2. Meedia mõju uurimisel eristab õpilane arvamuse- ja faktipõhist infot ning analüüsib nende mõju tervisekäitumisele. Lisaks hindab ta kehalise aktiivsuse ja tervisliku toiduvaliku olulisust.
3. Suhtlemisoskuste osas keskendub õpilane mitteverbaalsele ja verbaalsele suhtlemisele ning kehtestava käitumisele suhete säilitamisel ja tugevdamisel.
4. Õpilane mõistab keeldumisvõimalusi uimastitega seotud olukordades ning teab esmaseid ohutusnõudeid interneti ja sotsiaalmeedia kasutamisel.
5. Sotsiaalsete oskuste ja konfliktide lahendamise osas keskendub õpilane tõhusatele suhtlusviisidele ja emotsionaalsele väljendamisele suhete hoidmisel ja tugevdamisel.
6. Õpilane mõistab erinevate otsustamisviiside tagajärgi ning oskab neid hinnata lühiajaliste ja pikaajaliste tagajärgede alusel.

Hindamine III kooliastmes

Õpilane õpib õpetaja juhendamisel ise oma tööle hinnangut andma. Õppimise ajal analüüsib õppija õpetaja juhendamisel ja hiljem ka iseseisvalt:

1. õpilane kirjeldab mina-pildi kirjeldavaid ja hinnangulisi omadusi.
2. õpilane kirjeldab ja seostab põhilisi enesekasvatuse võtteid.
3. õpilane toob näiteid enda rolli kohta erinevate normidega rühmades.
4. õpilane kirjeldab rühma kuulumise positiivseid ja negatiivseid külgi ja eristab mõisteid konformsus, autoriteetsus, sõltumatus.
5. õpilane kirjeldab vaimset heaolu ja toob näiteid, kuidas laste ja noorte vaimset heaolu tõsta.

2.2. AJALUGU

2.2.1. Õppeaine kirjeldus

Ajaloo õppimise käigus omandatakse pädevused, mis on vajalikud oma elu korraldamiseks ajalooteadvuse toel ühiskonnale omases ajaloolises kultuuris. Ajalooõpetus toetab ajaloolise mõtlemise kujunemist. Ajalooline mõtlemine tähendab suutlikkust märgata tähenduslikkust ajaloos, oskust kasutada esmaallikaid tõendusmaterjalina, tunda ära muutusi ja ajaloosündmuste järjepidevust, analüüsida põhjusi ja tagajärgi, tajuda ajaloolist konteksti ja mõista ajalooliste tõlgenduste eetilist mõõdet.

Ajaloo õppimist alustatakse sissejuhatusest ainesse. Ajalooõpetuses omandavad õpilased kultuuriruumis ning ajaloolises keskkonnas orienteerumiseks vajalikke teadmisi ja oskusi. Õpilasi suunatakse uurima, teadvustama, analüüsima, kriitiliselt hindama ning tõlgendama minevikus aset leidnud sündmusi ja protsesse, nende seoseid omavahel ja tänapäevaga ning ajaloosündmuste erineva tõlgendamise põhjusi. Ajalooõpetusega alustades lähtutakse huvi äratamisest, õpitava õpilasele tähenduslikuks tegemisest.

Põhikooli ajalooõpetus on kronoloogilis-temaatiline. Õppeaine algab sissejuhatava algõpetusega ning jätkub muinas- ja vanaaja, keskaja, uusaja ning lähiajaloo õppimisega. Eesti ajalugu õpitakse lõimituna maailma ajaloo kursusesse. Ainekavas eraldi esitatud Eesti ajaloo teemasid käsitletakse põhjalikult ja süsteemselt ning tõmmatakse paralleele maailma ajalooa. Käsitlemise põhimõte on liikumine lähemalt kaugemale, alustades kodukoha ajaloo, kus on oluline luua käsitletava teema ja paikadega isiklik seos.

Ajalooõpetusel on kronoloogiline, poliitiline, majanduslik, sotsiaalne, kultuuriline ja ideede dimensioon. Põhikoolis tähtsustatakse õpilasele jõukohast, inimesekeskset ajalookäsitlust, eluolu ja kultuuri teiste ajalooõpetuse dimensioonide ees. Maailma ajalugu käsitletakse valitud teemade kaudu, millega ei taotleta ajalooajalooperioodidest tervikpildi kujunemist. Tähtis on luua seosed mineviku ning nüüdisaja ajalooajaloosündmuste ja -nähtuste vahel ning kujundada arusaam, et minevikku pöördumata on raske mõista tänapäeva, nt kriisikollete olemust, Eesti ajaloo sõlmküsimumisi, Eesti iseseisvuse ning selle kaitsmise ning teisalt võõrvallutuste mõju erinevatel perioodidel. Õpitakse väärtustama kohalikku kultuuripärandit, inimeste iseotsustamise õigust ja vabadust, analüüsima eetilisi valikuid ja mõistma hukka agressiooni ja okupatsiooni ning kõiki inimsusevastaseid kuritegusid.

Õpilaste maailmapilti rikastab ainetevaheline lõiming ning lähedaste teemade lõimitud käsitlemine, lähtudes erinevatest aspektidest.

Ajalooõpetuse kaudu laiendatakse teadmisi, omandatakse ajaloolist sõnavara ja kujundatakse erinevaid oskusi:

- 1) oskus orienteeruda ajas ning analüüsida ajaloolise keskkonna kujunemist;
- 2) ajaloomõistete tundmine ja kontekstis kasutamise oskus;
- 3) ajaloo kohta küsimuste esitamise ning neile vastamise oskus;
- 4) funktsionaalne kirjaoskus, kriitilise mõtlemine oskus, arutlusoskus, järelduste tegemise ja seoste loomise ning oma seisukoha kujundamise ja põhjendamise oskus;
- 5) empaatia, oskus asetada end kellegi teise olukorda ajastut arvestades; koostöö- ja konfliktilahendusoskus;
- 6) allikaanalüüs ja ajalookaardiga töötamise oskus, erinevatest teabeallikatest info leidmise, kasutamise ja hindamise oskus, suulise ja kirjaliku eneseväljenduse ning IT-vahendite
- 7) kasutamise oskus.

Oskuste kujundamine ajalooõpetuses on pidev protsess ning seda tehakse erinevate õppeteemade ja õppemeetodite kaudu. Oskuste saavutatuse taset kirjeldatakse ajaloo õpetamise eesmärkidena kooliastmeti.

Ajalootundides tutvustatakse õpilastele erinevaid ajalookäsitusi ja avatakse nende kujunemise tagamaid. Mõistmaks, et ajalookirjutamine sõltub ajast ja ajalooürija seisukohast, tuleb kujundada kriitilist suhtumist erinevatesse mõtteviisidesse ning võrrelda ajaloosündmuste ja -nähtuste käsitlemist erinevates allikates.

Sissejuhatava ajalooõpetuse kaudu tehakse tutvust minevikuga õpilasele tähenduslikus ja arusaadavas vormis, äratatakse õpilaste huvi mineviku vastu, õpitakse märkama ja ära tundma minevikujälgi – ajalooallikaid – ja mõistma, et ajalugu ongi meie kõigi ühine lugu. Alustatakse ajas orienteerumise oskuse kujundamisega, nn suure pildi loomisega, mida pidevalt uute teadmistega täiendatakse. See aitab õpilastel paigutada oma ajalooteadmised korrastatult konteksti, ajaloolisesse aega, näha oleviku seoseid mineviku ja tulevikuga, näha ja hinnata minevikku ajalooliselt oma ajastu kontekstis. Seejärel õpitakse mõistma, et jutustus minevikust on kellegi tõlgendus, mitte mineviku täpne kirjeldus. Õpitakse küsima, kas erinevad vaatenurgad ja arusaamad on olemasoleva tõendusmaterjali ja senise uurimisseisu alusel võrdselt asjakohased. Ajalooõpetus peab olema avatud muutuste raamistik, erinevaid narratiive toetav, mis vastab erinevatele küsimustele ja kohaneb uute eeldustega. Õpilased õpivad mõistma, et erinevast positsioonist vaadates võib minevikku tõlgendada erinevalt, õpivad eristama propagandistlikke tõlgendusi ja mõistavad, et kõik allikad ei ole võrdselt usaldusväärsed ning kõik tõlgendused ei ole asjakohased.

Püsivalt tuleb pöörata tähelepanu õpioskuste arendamisele. Ainekava annab õpetajale vabaduse otsustada teemade käsitlemise sügavuse üle.

2.2.2. Kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

<p>II kooliaste 6. klassi lõpetaja</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Teab, ajaloo periodiseerimise põhimõtteid ning et ajaloo periodiseerimine on kokkuleppeline. 2. Teab, et ajaloosündmustel ja -nähtustel on põhjused ja tagajärjed. 3. Kasutab ajaloomõisteid kontekstis. 4. Teab näiteid kodukoha minevikust. 5. Teab, et Eesti ei ole alati olnud iseseisev ning teab olulisi sündmusi ja isikuid Eesti omariikluse kujunemisloos. 6. Mõistab, kuidas kujunes inimasustus. 7. Mõistab, et teadus ja tehnika on pidevas arengus ja mõjutavad inimesi ning ühiskonnaelu. 8. Oskab asetada end minevikus elanud inimese olukorda ning saab aru, et erinevast rollist vaadates on maailm erinev. 9. Teab, et eri aegadel on ühiskonnas olnud erinevad väärtussüsteemid, mida ei ole õige hinnata tänapäeva kontekstis. 10. Teab, mis tunnused on iseloomulikud demokraatlikele ja mittedemokraatlikele ühiskonnavormidele ajaloos. 11. Teab, millist liiki allikatest saab mineviku kohta teavet ja milliste tunnuste järgi saab allikate usaldusväärsust hinnata. 12. Teab näiteid kodukoha kultuuripärandist, olulisi 	<p>III kooliaste 9. klassi lõpetaja</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Eristab ajalooperioode ning iseloomustab neid põhitunnuste kaudu. 2. Mõistab ajaloosündmuste tähenduslikkust, toob esile sündmuste ja protsesside põhjusi ja tagajärgi ning jätkuvuse ja muutuste näiteid. 3. Seostab kodukoha ajalugu Eesti ja Euroopa ajalooga, teab Eesti ajaloo pöördepunkte. 4. Mõistab Eesti omariikluse kujunemist ja arengut Euroopa ajaloo taustal. 5. Mõistab tänapäeva Euroopa ja Ameerika Ühendriikide kujunemislugu ja arengut ning riikide mõju maailmas. 6. Analüüsib inimeste igapäevaelu ja ühiskonnaelu muutumist ning linnade tähtsuse kasvu. 7. Mõistab teaduse ja tehnika arengu mõju inimeste eluviisile ja ühiskonnaelu valdkondadele. 8. Mõistab kolonialismi ja rahvastikurände põhjusi ja tagajärgi minevikus ja tänapäeval globaalse ajaloo perspektiivis. 9. Analüüsib inimese sotsiaalseid ja ühiskondlikke rolle minevikus ja tänapäeval, individuaalse eneseteostuse piiranguid ja võimalusi lähtuvalt ühiskonna arengust. 10. Mõistab, kuidas on kujunenud ja toimunud demokraatlik ühiskond minevikus, võrreldes tänapäevaga. 11. Mõistab, kuidas inimese käsitlus on ajas muutunud. 12. Kogub ajaloolast informatsiooni, töötab eritüübiliste
--	--

<p>inimesi ja nende rolli kodukoha kultuuriloos.</p> <p>13. Märkab ja väärtustab minevikupärandit Eestis ja mujal.</p> <p>14. Teab, kuidas meditsiin ja inimeste teadmised tervisest on aja jooksul muutunud.</p> <p>15. Teab näiteid, kuidas inimkond on minevikus keskkonda mõjutanud.</p>	<p>ajalooallikatega, kommenteerib ja hindab neid kriitiliselt, teeb informatsiooni põhjal järeldusi.</p> <p>13. Eristab poliitilisi õpetusi, teab nende kujunemislugu.</p> <p>14. Analüüsib kultuuripärandi tähtsust inimkonna ajaloos ja mõistab üksikisiku rolli kultuuripärandi kandjana.</p> <p>15. Analüüsib inimese tervisekäitumise muutumist ajaloos.</p> <p>16. Mõistab inimtegevuse ja keskkonna vastastikust mõju ajaloos</p>
--	--

2.2.3. Õppesisu ja õpitulemused

II kooliaste - alustatakse ajalooõpinguid algõpetusest, mille raames õpitakse tundma ajaarvamist ja allikaid, tehakse tutvust ajalooündmuse, isikute ja eluoluga minevikus. Käsitletakse valitud näiteid muinas- ja vanaajast, vanadest idamaadest, Vana-Kreeka ja Vana- Rooma ajaloost.

Õpilane:

- 1) kasutab ajaarvamisega seotud mõisteid asjakohaselt: e.Kr., pKr, sajand, aastatuhat jt;
- 2) teab, et ajalooallikad jagunevad suulisteks, esemelisteks, kirjalikeks ja audiovisuaalseteks ning toob nende kohta näiteid;
- 3) iseloomustab erinevate allikatüüpide eripära, hinnates nende usaldusväärsust;
- 4) kasutab perekonnaloo uurimisel eritüübilisi allikaid;
- 5) teab, et ajaloo periodiseerimine on kokkuleppeline, nimetab ajalooperioode ja sündmusi, mis on aluseks ajaloo periodiseerimisele, põhjendab oma valikut;
- 6) paigutab ajateljele isikliku elu sündmusi, ajalooündmusi ja -perioode, kasutades õigesti ajaühikuid; lahendab ajatelje abil ülesandeid;
- 7) toob näiteid sündmustest ja protsessidest maailma ja Eesti ajaloos ning isiklikus elus;
- 8) kirjeldab ajalooündmuse näitel põhjuse ja tagajärje seost;
- 9) kasutab narratiivi loomisel ajaloomõisteid asjakohases kontekstis;
- 10) teab ja esitleb lugusid oma kodukoha minevikust;
- 11) nimetab Eesti iseseisvumisega seotud sündmusi ja isikuid;
- 12) teab mõnda inimeste ajaloolist asulat, kirjeldab selle tekkimise ja kujunemise põhjust;
- 13) kirjeldab joonise abil ajaloolist asulat;
- 14) toob näiteid, kuidas ühiskonna ja elukeskkonna areng mõjutavad inimeste igapäevaelu;

- 15) nimetab teaduse ja tehnika arengut mõjutanud tähtsamaid avastusi ja leiutisi ning selgitab nende tähtsust;
- 16) teab näiteid erinevatest ühiskonnaelu vormidest antiikajal ja kirjeldab nende erisusi;
- 17) teab, et inimeste arusaam maailmast sõltub ajaloolisest kontekstist ja inimese sotsiaalsest rollist ühiskonnas;
- 18) nimetab ajaloolisi isikuid ja põhjendab nende olulisust kultuuriloos;
- 19) toob näiteid ajaloomälestistest ja selgitab, miks need on kultuuriloos olulised;
- 20) toob näiteid ravivõtete ja tervishoiu kohta eri aegadel;
- 21) toob näiteid inimtegevuse ja looduskeskkonna vastastikusest mõjust minevikus.

5.klass

35 tundi õppeaastas

	Õppesisu	Õpitulemused	Üldpädevused	Läbivad teemad	Lõiming
1	Ajaarvamine ja ajalooallikad (10 tundi)	1, 2, 3, 4, 5, 6, 11, 12, 17	4, 6, 8	4	1, 3
2	Ajaloosündmused, ajaloolised isikud ja eluolu (15t)	1, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 18, 19, 21	1, 2, 4, 8	4, 5	1, 3, 4
3	Eesti 16.-18. sajandi sõdade perioodil (10t)	1, 2, 5, 8, 12, 20	1, 4, 5	1, 3, 4, 5, 6	1, 3, 4, 5, 6

Õpilase õpitulemused Kohtla-Järve Slaavi Põhikooli seisukohast:

1. Ajaarvamine ja ajalooallikad: Käsitleb ajaarvamisega seotud mõisteid nagu eKr., pKr., sajand ja aastatuhat. Tutvustab erinevaid ajalooallikate tüüpe: suulised, esemelised, kirjalikud ja audiovisuaalsed. Hindab ajaloo allikate usaldusväärsust ja kasutab neid näiteks perekonnavaloo uurimisel.
2. Ajaloosündmused, ajaloolised isikud ja eluolu: Selgitab ajalooperioodide ja sündmuste tähtsust ning nende mõju ühiskonnale. Paigutab õigesti isiklikud ja ajaloolised sündmused ajateljele ning kasutab ajalooliste mõistete narratiivis. Kirjeldab maailma ja Eesti ajaloo olulisi sündmusi ning nende tagajärgi, esitab lugusid kodukoha minevikust.
3. Eesti 16.-18. sajandi sõdade perioodil: Tutvustab selle konkreetse ajaperioodi olulisemaid sündmusi ja isikuid. Kirjeldab ajalooliste asulate tekkimise põhjuseid ning toob näiteid tervishoiu ja ravivõtete kohta. Rõhutab ajalooallikate mitmekesisust ja nende olulisust ajaloo uurimises.

6.klass

70 tundi õppeaastas

	Õppesisu	Õpitulemused	Üldpädevused	Läbivad teemad	Lõiming
1	Muinasaeg ja vanaaeg(5)	1, 5, 7, 8, 9, 15	4,6, 8	5	5
2	Muinasaeg Eestis(5)	1, 5, 8, 9, 10, 13	4, 5	5	3
3	Vanad Idamaad (6)	1, 5, 7, 8, 9, 15, 16	4,	2	4, 6
4	Mesopotaamia(4)	1, 5, 7, 8, 9, 14, 15, 16, 21	4, 6,	2	4, 6, 1
5	Egiptus(4)	1, 5, 7, 8, 9, 14 15, 16, 19, 21	4, 5	4, 8	1, 3, 6, 8
6	Vahemere idaranniku kõrgkultuurid: Foiniikia, Iisraeli ja Juuda riik(5)	1, 5, 7, 8, 9, 14, 16, 21	1, 4	4, 8	4, 6
7	Vana-India ja Vana-Hiina(5)	1, 5, 7, 8, 9, 14, 15, 20, 16, 18, 21	1,3, 4	4, 6	1, 3
8	Vana-Kreeka ja Vana-Rooma(5)	1, 5, 7, 8, 9, 14, 15, 18, 19, 21	4, 5	4, 5	1
9	Vana-Kreeka kultuur ja teadus(5)	1, 5, 7, 9, 15, 20, 16	1, 4	4	1, 2, 3
10	Hellenism(4)	1, 5, 7, 8, 9, 16	4,	4	3
11	Vana-Rooma (5)	1, 5, 7, 8, 9, 15, 18	1,	4, 2	4, 5
12	Rooma vabariik(5)	1, 5, 7, 8, 9	4,	4	4
13	Eluolu Vanas-Roomas(4)	1, 5, 7, 8, 9, 14, 16	4,	4, 8	1
14	Kultuur ja religioon Vanas-Roomas(4)	1, 5, 7, 8, 9, 20	1,	4, 2	1, 3
15	Rooma keisririik(4)	1, 5, 7, 8, 9	4,	8	1, 5

Õpilase õpitulemused Kohtla-Järve Slaavi Põhikooli seisukohast:

1. Kasutab ajaarvamise seotud mõisteid, näiteks eKr., pKr., sajand ja aastatuhat. Tutvustab ajaloo perioode ja olulisi ajaloolisi sündmusi ning nende põhjendusi, võimaldades ajalooliste protsesside mõistmist nii maailma kui Eesti kontekstis. Kirjeldab ajaloo sündmuste põhjus-tagajärg seost ning kasutab narratiivi loomisel ajaloo mõisteid õiges kontekstis. Tutvustab kodukoha minevikku, selgitades ajalooliste asulate tekkimist ja arengut. Esitab ajaloolist asulat joonise abil ning loob narratiivi, mis aitab mõista minevikku.
2. Kirjeldab ühiskonna ja elukeskkonna mõju igapäevaelule ning nimetab olulisi teaduslikke ja tehnoloogilisi avastusi ning leiutisi. Toob esile erinevaid ühiskonnaelu vorme antiikajal ning selgitab nende tähtsust kultuuriloos, samuti toob näiteid ajaloomälestistest ja inimtegevuse ning looduskeskkonna vastastikusest mõjust minevikus.

III kooliaste - käsitletakse valitud näiteid keskajast, uusajast ja olulisemaid suundumusi lähiajaloo.

Õpilane:

- 1) iseloomustab põhitunnuste kaudu erinevaid ajaloo perioode; 7., 8., 9. klass
- 2) nimetab erinevate kunstistiilide olulisemaid tunnuseid ja tunneb väliste tunnuste järgi ära erinevate kunstistiilide arhitektuurinäiteid; 7., 8., 9. klass
- 3) toob allikate põhjal esile ajaloosündmuste põhjuse-tagajärje seoseid; 7., 8., 9. klass
- 4) arutleb märksõnade või küsimuste toel ajaloosündmuste ja -nähtuste üle, kujundab oma seisukoha ning põhjendab seda; 7., 8., 9. klass
- 5) selgitab näidete abil, kuidas muutused maailmas on mõjutanud Eesti ajalugu; 7., 8., 9. klass
- 6) analüüsib Eesti omariikluse kujunemist ja arengut Euroopa sündmuste kontekstis; 9. klass
- 7) analüüsib Euroopa riikide arengut ajaloos mõne riigi näitel; 7., 8., 9. klass
- 8) selgitab Ameerika Ühendriikide kujunemislugu; 8., 9. klass
- 9) selgitab näidete toel Euroopa suurriikide ja Ameerika Ühendriikide tähtsust lähiajaloo; 9. klass
- 10) toob näiteid ühiskonna ümberkorraldamise võimalustest reformide või revolutsiooni teel ja analüüsib nende protsesside erinevusi; 8., 9. klass
- 11) võrdleb etteantud kriteeriumide põhjal elukorraldust maal ja linnas; 7., 8., 9. klass
- 12) toob näiteid rahvastikurännetest, selgitades nende põhjusi ja tagajärgi; 9. klass
- 13) toob näiteid kolonialismi majanduslikest, poliitilistest ja eetilistest aspektidest, annab kolonialismile hinnangu erinevast perspektiivist; 9. klass
- 14) analüüsib inimeste võimalusi ja valikuid minevikus ja tänapäeval isikute näitel; 7., 8., 9. klass
- 15) teab demokraatiale iseloomulikke jooni selle kujunemise ajal ja tänapäeval ja toob näiteid demokraatia arengust antiikajast tänapäevani; 9. klass
- 16) iseloomustab nüüdisaja demokraatlikku ühiskonda mõne riigi näitel; 9. klass
- 17) loetleb inimkeskse ja teadusliku maailmapildi kujunemise põhjuseid, toob näiteid selle tunnusoost, suuna esindajatest erinevatel ajastutel ning ühiskonnas toimunud muutustest; 8., 9. klass
- 18) kirjeldab, kuidas on erineval ajal maailmas korraldatud inimeste heaolu, tuues näiteid hariduse, tervishoiu, igapäevaelu ja turvalisuse korraldusest; 7., 8., 9. klass
- 19) toob näiteid hariduse, tervishoiu, sotsiaal- ja igapäevaelu valdkonnast eri ajastutel; 7., 8., 9. klass
- 20) analüüsib allikate usaldusväärsust eri aspekte hinnates, teab, et allika sõnum sõltub autori positsioonist; 7., 8., 9. klass
- 21) teeb allikate põhjal järeldusi, hinnates väiteid, taotlusi ja veendumusi ajaloolises kontekstis; 7., 8., 9. klass
- 22) iseloomustab erinevaid poliitilisi õpetusi ja nende peamisi toetusgrupe ühiskonnas, analüüsib, mis on iseloomulik konservatismile, liberalismile ja sotsiaaldemokraatiale tänapäeval; 8. klass (19. sajandi poliitiliste liikumiste teke) 9. klass
- 23) tunneb ära äärmusluse ja populismi tunnused minevikus ja tänapäeval; 9. klass
- 24) kujundab oma poliitilise eelistuse ja põhjendab seda; 9. klass
- 25) analüüsib teaduse ja tehnika arengu positiivset ja negatiivset mõju ühiskonnale ja kultuurile, mõistab inimkonna eetilisi valikuid ja vastutust ühiskonna ees seoses teaduse ja tehnika arenguga; 7., 8., 9. klass
- 26) toob näiteid erinevate ajastute kultuuripärandist; 7., 8., 9. klass
- 27) märkab kodukoha kultuuripärandit ja teab selle kujunemislugu, mõistab, et kultuuripärandi tähendus võib ajas muutuda; 7., 8., 9. klass
- 28) selgitab, kuidas igal inimesel on võimalik olla traditsioonide hoidmise kaudu kultuuripärandi kandja; 7., 8., 9. klass
- 29) märkab Eesti ja maailma kultuuri seoseid ja vastastikust mõju; 7., 8., 9. klass
- 30) teab, kuidas meditsiin on ajas arenenud ja mis võtteid on kasutatud haiguste ja epideemiatega võitlemisel; 7., 8., 9. klass
- 31) selgitab ja toob näiteid, kuidas inimesed on erinevatel ajastutel loodusesse suhtunud; 7., 8., 9. klass
- 32) selgitab, kuidas tootmine, tarbimine ja inimeste elatustase on seotud loodusressursside kasutamisega. 9. klass

7.klass

70 tundi õppeaastas

	Õppesisu	Õpitulemused	Üldpädevused	Läbivad teemad	Lõiming
1	Keskaeg ja varauusaeg(5)	1, 2, 3, 4, 7, 14, 18, 19, 20, 21, 26, 29, 31	4, 1	2	3, 5
2	Seisused, läänikord ja eluolu(6)	1, 3, 4, 7, 14, 18, 20, 21, 26, 31	4	4	1, 3
3	Ristiusk, kirik ja kultuur(5)	1, 2, 3, 4, 5, 7, 14, 18, 20, 21, 26, 27	4	3,14,	3, 4, 6
4	Euroopa riigid varakeskajal(6)	1, 3, 4, 5, 7, 14, 18, 20, 21	4, 7	4	4, 3
6	Linnad ja linnaelu(4)	1, 3, 4, 5, 7, 11, 14, 18, 20, 21, 26, 31	8, 7, 2	1, 5	1, 3,4
7	Euroopa riigid kõrgkeskajal(6)	1, 3, 4, 7, 14, 18, 20, 21, 26,	4	4, 5	3, 4
8	Keskaegse Euroopa naabrid: araablased, Bütsants, viikingid, Vana-Vene riik (6)	1, 3, 4, 5, 7, 14, 18, 20, 21, 26, 27, 29	4	1	6
9	Ristisõjad (5)	1, 3, 4, 5, 7, 14, 18, 20, 21, 26	4	4	1, 4, 6
10	Haridus, ülikoolid ja teadus(6)	1, 2, 3, 4, 5, 7, 14, 18, 20, 21, 25, 26, 28, 30, 31	4	1	3,5
11	Eesti keskajal (5)	1, 3, 4, 5, 7, 14, 18, 20, 21, 27, 28, 29	4	4	4,
12	Maadeavastused(5)	1, 3, 4, 7, 14, 18, 20, 21, 25, 31	4	7,12, 29,	1, 4, 5,
13	Reformatsioon ja vastureformatsioon(6)	1, 3, 4, 5, 7, 14, 18, 20, 21	4	3, 2	3,5
14	Renessanss ja humanism(5)	1, 2, 3, 4, 7, 14, 18, 19, 20, 21, 26, 30	3	1	3,5

Õpilase õpitulemused Kohtla-Järve Slaavi Põhikooli seisukohast:

1. Õpilane iseloomustab erinevaid ajalooperioode põhitunnuste kaudu ning oskab tuua välja ajaloosündmuste põhjus-tagajärje seoseid, arutledes sündmuste ja nähtuste üle ning kujundades oma seisukohta nende kohta.
2. Ta suudab näidete abil selgitada, kuidas maailmas toimunud muutused on mõjutanud Eesti ajalugu ning analüüsib Euroopa riikide arengut ajaloos, võttes aluseks mõne riigi näite.
3. Õpilane oskab hinnata allikate usaldusväärsust, teeb järeldusi ajaloolises kontekstis ning mõistab teaduse ja tehnika arengu mõju ühiskonnale ja kultuurile.

4. Õpilane on kirjeldab erinevate ajastute kultuuripärandit, märkab kodukoha kultuuripärandit ja mõistma selle muutumist ajas ning näitab üles teadmisi meditsiini ajaloost ja inimeste suhtumisest loodusesse erinevatel ajastutel.

8.klass

70 tundi õppeaastas

	Õppesisu	Õpitulemused	Üldpädevused	Läbivad teemad	Lõiming
1	Uusaja mõiste, üldisloomustus, periodiseering. Ühiskond varauusajal. (5)	1, 3, 4, 5, 7, 8, 14, 18, 19, 20, 21	2	2	3, 7
	Ususõjad. Prantsusmaa, Inglismaa, Saksamaa sise poliitika varauusajal(6)	1, 3, 4, 7, 10, 14, 18, 20, 21	1, 2, 4,	2,3,4,5	1, 6, 8
3	Absolutism ja valgustus(4)	1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 10, 14, 17, 18, 20, 21, 26, 30	1,2,3	3,4	1
4	Ameerika iseseisvumine(5)	1, 3, 4, 5, 7, 8, 10, 14, 18, 20, 21	3, 4,	3,4	1,6
5	Prantsuse revolutsioon ja Napoleon(5)	1, 2, 3, 4, 5, 7, 10, 14, 18, 20, 21	5, 4, 8	3	6,8
6	Eesti Rootsi ja Vene riigi koosseisus(5)	1, 3, 4, 5, 7, 14, 18, 20, 21, 27, 28,29	1, 4	4	1,6
7	Kunst, kultuur ja teadus varauusajal(5)	1, 2, 3, 4, 7, 14, 17, 18, 20, 21, 26, 30, 31	1, 2	6	6,4
8	Maailm 1815–1918(4)	1, 3, 4, 5, 6, 7, 14, 18, 20, 21, 22	6, 7	2	1,4, 7
9	Tööstusrevolutsioon ja industrialiseerimine(6)	1, 3, 4, 5, 7, 10, 14, 17, 18, 20, 21, 31	6, 7	2	4, 5, 7
10	Poliitilised õpetused(4)	1, 3, 4, 5, 7, 10, 14, 18, 20, 21, 22	2	8	1, 3, 6
11	Euroopa rahvaste kevad (1848. aasta revolutsioonid)(5)	1, 3, 4, 5, 6, 7, 10, 14, 18, 20, 21,22	1, 2	3	1, 8, 6
12	Kolonialism ja imperialismi kujunemine(4)	1, 3, 4, 7, 10, 13, 14, 18, 20, 21, 31	1	4, 8	8
13	Venemaa ja Eesti 19. sajandil ja 20. sajandi algul(5)	1, 3, 4, 5, 6, 7, 14, 18, 20, 21, 27	1,2,3	4	1, 4
14	Esimene maailmasõda. Eesti iseseisvumine(5)	1, 3, 4, 5, 6, 7, 14, 18, 20, 21, 29	4	6, 5	1, 4
15	Teadus, tehnika ja kultuur 19. sajandil ja 20. sajandi algul(6)	1, 2, 3, 4, 5, 7, 14, 17, 18, 19, 20, 21, 25, 26, 30, 31	6,7	7	4

Õpilase õpitulemused Kohtla-Järve Slaavi Põhikooli seisukohast:

1. Õpilane suudab iseloomustada erinevaid ajalooperioode põhitunnuste kaudu ning tuua välja ajaloosündmuste põhjus-tagajärje seoseid, analüüsides sündmusi ja nähtusi ning kujundades oma seisukohta.
2. Õpilane oskab selgitada näidete abil, kuidas muutused maailmas on mõjutanud Eesti ajalugu ja analüüsida Euroopa riikide arengut ajaloos, samuti Ameerika Ühendriikide kujunemislugu.
3. Õpilane suudab arutleda ajaloosündmuste ja -nähtuste üle, kujundades oma seisukohta ning põhjendades seda, ning tuua allikate põhjal esile ajaloosündmuste põhjuse-tagajärje seoseid.
4. Õpilane on võimeline tooma näiteid ühiskonna ümberkorraldamise võimalustest reformide või revolutsiooni teel ning analüüsima nende protsesside erinevusi.
5. Õpilane suudab analüüsida inimeste võimalusi ja valikuid minevikus ja tänapäeval isikute näitel ning hinnata allikate usaldusväärsust eri aspekte hinnates.
6. Õpilane on võimeline kirjeldama erinevate ajastute kultuuripärandit, märkama kodukoha kultuuripärandit ja mõistma selle muutumist ajas, ning näitab üles teadmisi meditsiini ajaloost ja inimeste suhtumisest loodusesse erinevatel ajastutel.

9.klass

70 tundi õppeaastas

	Õppesisu	Õpitulemused	Üldpädevused	Läbivad teemad	Lõiming
1	Maailm kahe maailmasõja vahel 1918–1939 (4 tund)	1, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 12, 14, 17, 18, 19, 20, 21, 25, 29, 32	4	2, 5	1, 4, 3, 8
2	Eesti Vabadussõda (5 tund)	1, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 14, 18, 20, 21, 28, 29	4	3, 4, 5	1, 3, 4, 6
3	Demokraatia ja diktatuurid 1920.-1930. aastatel (4 tund)	1, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 12, 14, 15, 18, 20, 21, 22	2, 4	5	1, 3, 4, 6, 8,
4	Demokraatlik ja autoritaarne Eesti (4 tund)	1, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 14, 15, 16, 18, 20, 21,	2, 4	5	1, 4, 6
5	Majandus maailmas ja Eestis kahe maailmasõja vahel (4 tund)	1, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 13, 14, 18, 20, 21, 25, 31	2, 4, 7	5	3, 1, 6, 4, 5
6	Kultuur kahe maailmasõja vahel maailmas ja Eestis (4 tund)	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 14, 18, 20, 21, 26, 29	2, 7	5, 4	1, 4
7	Teine maailmasõda 1939–1945 (10 tund)	1, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 12, 14, 18, 20, 21, 23, 25, 29	2, 4	5, 8	1, 4, 6, 8
9	Eesti Teises maailmasõjas (5 tund)	1, 3, 4, 5, 6, 9, 14, 18, 20, 21, 28, 29	4, 2,	5, 8	1, 6
10	Maailm pärast Teist maailmasõda (5 tund)	1, 3, 4, 5, 6, 9, 10, 12, 13, 14, 17, 18, 20, 21, 23, 24, 25, 29, 32	2, 4	5, 8	1, 4, 6
11	Demokraatlik maailm pärast Teist maailmasõda (3 tund)	1, 3, 4, 5, 9, 10, 14, 15, 16, 18, 20, 21, 22, 23, 24	2, 4	5, 8	3, 4, 6, 8

12	Kommunistlikud riigid ja Eesti NSV (4 tund)	1, 3, 4, 5, 6, 9, 10, 14, 15, 18, 20, 21, 22, 23, 24, 27, 31, 32	4, 5	5, 8	3, 6
13	Kultuur ja eluolu 20. sajandi teises pooles maailmas ja Eesti NSV-s (5 tund)	1, 2, 3, 4, 5, 6, 9, 14, 18, 20, 21, 24, 26, 29, 32	4, 5	6	1, 3, 4, 5
14	Eesti iseseisvuse taastamine (7 tund)	1, 3, 4, 5, 6, 9, 10, 14, 18, 20, 21, 24, 27, 28, 29, 32	4, 8	1, 4	1, 3, 4
15	Maailm 1990. aastatest alates (6 tund)	1, 3, 4, 5, 6, 9, 14, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 23, 24, 26, 27, 30, 31, 32	2, 4, 8	5	1, 6, 4

Õpilase õpitulemused Kohtla-Järve Slaavi Põhikooli seisukohast:

1. Analüüsib Eesti omariikluse kujunemist Euroopa sündmuste kontekstis.
2. Selgitab Euroopa suurriikide ja Ameerika Ühendriikide tähtsust lähiajaloo kontekstis.
3. Toob näiteid rahvastikurännetest ja selgitab nende põhjusi ning tagajärgi.
4. Analüüsib kolonialismi majanduslikke, poliitilisi ja eetilisi aspekte erinevatest perspektiividest.
5. Tunneb ära äärmusluse ja populismi tunnused minevikus ja tänapäeval.
6. Kujundab oma poliitilise eelistuse ja põhjendab seda.
7. Märkab kodukoha kultuuripärandit ja teab selle kujunemislugu.

2.2.4. Hindamine

Ajaloo aine hindamisel lähtutakse vastavatest sätetest [PRÕK, §19-22](#) ja [lisa 6, p.1.6](#).

Hindamise eesmärk on saada ülevaade õpitulemuste saavutusest ja õpilase individuaalsest arengust ning kasutada seda teavet õppe tulemuslikumaks kavandamiseks ja ennastjuhtiva õppija kujundamiseks. Hinnatakse õpitulemuste saavutatust, mis on kooskõlas õppesisu ja -tegevustega ning vastavuses ainealaste teadmiste, oskuste ja hoiakutega. Hoiakute hindamisel (nt mõistab, kujundab, tähtsustab, väärtustab) antakse õpilasele suunavaid ja toetavaid sõnalisi hinnanguid.

Alates teisest kooliastmest kaasatakse õpilane hindamisprotsessi nii oma töö hindamisel kui ka kaasõpilaste tagasisideandmisel. **Õpilasele on õppeprotsessi alguses teada, mida ja millal hinnatakse, milliseid hindamisvahendeid kasutatakse ning millised on hindamise kriteeriumid (Stuudiumi kaudu).** Õpilast suunatakse õppeprotsessi käigus oma õppimist ja püstitatud eesmärkide saavutamist analüüsima ja reflekteerima.

Kohtla-Järve Slaavi Põhikoolis antakse õpilastele suulist või kirjalikku tagasisidet nende õppimise dünaamika kohta õppetöö käigus. Õpetaja annab jooksvalt kirjalikku tagasisidet suuremahuliste tööde, nagu õpimapi, essee või uurimistö, edasiarendamiseks. Tagasiside peaks sisaldama nii saavutatud taseme kirjeldust kui ka selgitust selle kohta, mida veel saavutada on vaja ning milliseid samme õpilane peaks astuma selle eesmärgi saavutamiseks. Hindamiskriteeriumid ja -mudelid muudavad nii tagasiside andmise kui ka üldise hindamise läbipaistvamaks. Need on eriti olulised avatud ja loovat mõtlemist nõudvate ülesannete, nagu uurimistööd, ettekanded, esseed ja teised, edukaks sooritamiseks. Hindamismudelid hõlmavad nii õppimisprotsessi kui ka õpilase teadmisi, oskusi ja hoiakuid. Need mudelid aitavad õpilasel paremini mõista õpetaja ootusi, juhtida oma

õppimist ning anda kaaslastele konstruktiivset tagasisidet, mis on oluline osa õppimisprotsessist, kuna see aitab õpilastel märgata ja analüüsida oma vigu. Lisaks aitavad hindamismudelid õpetajal anda lõplikku hinnangut ning õpilasel paremini mõista, kuidas hindenemine toimus.

Detailsemalt kavandab õpetaja hindamise enne trimestri algust koostatud aineplaanis, lähtudes vastavatest põhikooli riikliku õppekava ja kooli õppekava üldosa ja ainekava sätetest.

Õpitulemusi hinnates lähtutakse põhikooli riikliku õppekava üldosa ning teiste hindamist reguleerivate õigusaktide käsitlesest.

Hindamise eesmärk on:

- 1) toetada õpilase arengut;
- 2) anda tagasisidet õpilase õppe edukuse kohta;
- 3) innustada ja suunata õpilast sihikindlalt õppima;
- 4) suunata õpilase enesehinnangu kujunemist, suunata ja toetada õpilast edasise haridustee valikul;
- 5) suunata õpetaja tegevust õpilase õppimise ja individuaalse arengu toetamisel.

Hinnatakse õpilase teadmisi ja oskusi suuliste vastuste (esituste), kirjalike ja/või praktiliste tööde ning praktiliste tegevuste alusel, arvestades õpilase teadmiste ja oskuste vastavust ainekavas taotletavatele õpitulemustele. Õpitulemusi hinnatakse numbriliselt viiepallisüsteemis. Õpitulemuste kontrollimise vormid peavad olema mitmekesised ning vastavuses õpitulemustega. Õpilane peab teadma, mida ja millal hinnatakse, mis hindamisvahendeid kasutatakse ning mis on hindamise kriteeriumid.

Hindamine II kooliastmes

Õpilane õpib õpetaja juhendamisel ise oma tööle hinnangut andma. Õppimise ajal analüüsib õppija õpetaja juhendamisel ja hiljem ka iseseisvalt:

1. Õpilane mõistab ajaloo perioodide ja nende kokkuleppelisuse olemust ning selgitab ajaloosündmuste põhjuseid ja tagajärgi, kasutades ajaloomõisteid asjakohaselt.
2. Õpilane mõistab inimasustuse arengut ja teadvustab teaduse ning tehnika mõju ühiskonnale.
3. Õpilane suudab ennast minevikus elanud inimese olukorda asetada, mõistab erinevaid maailmatunnetusi ning teab erinevaid ühiskondlikke väärtussüsteeme ning demokraatlike ja mittedemokraatlike ühiskonnavormide olemust.
4. Õpilane oskab eristada eri tüüpi allikaid ja hinnata nende usaldusväärsust.
5. Õpilane on tuttav kodukoha kultuuripärandiga, sealhulgas oluliste isikutega selle ajaloos, ning hindab ja mõistab minevikupärandi väärtust nii kohapeal kui ka mujal.
6. Õpilane mõistab meditsiini ja tervise arengu ajaloolist konteksti ning inimtegevuse mõju keskkonnale minevikus.

Hindamine III kooliastmes

Õpilane õpib õpetaja juhendamisel ise oma tööle hinnangut andma. Õppimise ajal analüüsib õppija õpetaja juhendamisel ja hiljem ka iseseisvalt:

1. Õpilane eristab ajaloo perioode ja mõistab nende olulisust, seostades neid laiemate ajalooliste protsessidega.

2. Õpilane analüüsib ajaloosündmuste põhjusi, tagajärgi ning nende mõju jätkuvuse ja muutuste kontekstis, samuti teeb ta kindlaks Eesti ajaloo olulised pöördepunktid.
3. Õpilane mõistab Eesti omariikluse kujunemist Euroopa ajaloo taustal ja tänapäeva Euroopa ja Ameerika Ühendriikide kujunemislugu, uurides riikide rolli maailmas.
4. Õpilane analüüsib inimeste igapäevaelu ja ühiskonnaelu muutumist, sealhulgas linnade tähtsuse kasvu.
5. Õpilane mõistab teaduse ja tehnika arengu mõju ühiskonnale ning analüüsib kolonialismi ja rahvastikurände põhjuseid ja tagajärgi minevikus ja tänapäeval.
6. Õpilane mõistab inimeste käsitumusmuutusi ajas ning analüüsib kultuuripärandi tähtsust ja individuaalset rolli selle kandjana.
7. Ta uurib inimeste tervisekäitumise muutumist ajaloos ning mõistab inimtegevuse ja keskkonna vastastikust mõju ajaloos.

2.3. ÜHISKONNAÕPETUS

2.3.1. Õppeaine kirjeldus

Ühiskonnaõpetusel on tähtis koht õpilaste sotsiaalse kompetentsuse kujunemises. Ühiskonnaõpetus aitab õpilasel arendada ettevõtlikkust ning kujuneda ennast teostavaks, kaasinimesi arvestavaks, sotsiaalselt pädevaks ja toimetulevaks ühiskonnaliikmeks. Ühiskonnaõpetuse tunnis omandatud teadmised, oskused ja hoiakud seostuvad tihedalt teistes õppeainetes (ajaloos, geograafias, inimeseõpetuses jt) õpituga, olles aluseks elukestvatele õppele.

Põhikooli ühiskonnaõpetus käsitleb kõige üldisemal kujul ühiskonna toimimist, kodaniku seoseid ühiskonna põhivaldkondadega (majanduse, poliitika ja õigusega), ent ka suhteid erinevate sotsiaalsete rühmadega. Kodanikuna mõistetakse demokraatliku ühiskonna liiget, kes suhtleb ühiskonna institutsioonidega, lähtudes oma huvidest ja võimalustest. Ühiskonnaõpetusel on tähtis koht õpilaste väärtushinnangute ja hoiakute kujunemises, sh ettevõtlikkus, seaduste austamine, töökus, sooline võrdõiguslikkus, vabadus, kodanikualgatus, sotsiaalne õiglus ja kodanike võrdne kohtlemine, inimõiguste austamine, mõistev suhtumine erinevustesse, tauniv suhtumine eelarvamustesse, säästlik suhtumine keskkonda, lugupidav suhtumine teiste rahvaste ja maade kultuuritraditsioonidesse ning soov neid tundma õppida; oma maa kultuuripärandi väärtustamine; teadvustamine, et kõikide maailma riikide elatustase ei ole võrdne ja maailmas on palju vaesust ning paljude inimeste materiaalne heaolu on võimalikuks saanud looduse ja tuleviku arvelt jne.

Ühiskonnaõpetuse eesmärk on praktiliste ülesannete, probleemide analüüsimise ja ainealaste põhimõistete omandamise kaudu saada tervikpilt ühiskonna toimimisest. Tähtsal kohal on igapäevaeluga seonduvate probleemide lahendamine ning asjatundlike otsuste tegemise oskuste kujunemine, mis aitab õpilasel ühiskonnas toime tulla. Nii kujuneb õpilasel tervikpilt ühiskonnast, kus teadvustatakse inimtegevuse ja looduse vastastikust mõju ning väärtustatakse jätkusuutlikku eluviisi.

I kooliastmes on ühiskonnaõpetuse teemad lõimitud inimeseõpetuse ainekavva. II ja III kooliastmes õpitakse ühiskonnaõpetust eraldi aina. II kooliastmes tutvub õpilane oma lähiümbruse sotsiaalsete suhete süsteemiga, keskendudes sotsiaalselt erinevate isiksuste ja rühmade kooseksisteerimisele. Käsitelu keskmes on inimesed meie ümber, kool ning õpilase kodukoht.

III kooliastmes käsitletakse riiklike institutsioonide funktsioone ja toimimispõhimõtteid. Riigivalitsemisega tutvudes käsitletakse põhiseaduslikke institutsioone. Oluline on pöörata tähelepanu kodanikuõigustele ning poliitika avaldumisele igapäevaelus. Majandusteemade käsitlemine III kooliastmes keskendub isiklikule majandamisele, ettevõtlusele, riigi majanduse reguleerimisele ja turumajanduse sotsiaalsetele mõjudele. Ainet käsitletakse võimalikult igapäevaeluga seostatult.

Õppeprotsessis on oluline koht uurimuslikel õpivõtetel, mille toel omandavad õpilased probleemide seadmise, hüpoteeside sõnastamise, töö kavandamise ja korraldamise, kriitilise mõtlemise ning tulemuste tõlgendamise ja esitamise oskused, esitades materjale nii suuliselt kui ka kirjalikult ning kasutades näitlikustamiseks mitmesuguseid visuaalseid vorme ja võimaluse korral rakendatakse seda praktikas, nt demokraatia koolis, kodanikualgatus, vabatahtlik tegevus kodukohas jm.

Aktiivseks kodanikuks olemine tähendab kodanike kaasatust laiemalt, mitte ainult hääletamist valimistel. See avardab ka ühiskonnaõpetuse praktilise õppe võimalusi noorte jaoks, kes pole veel hääleõiguslikud (nt õpilaste võimekuse piires koolielu korraldamises, tarbijahariduses, kodanikualgatuses).

Õppes kasutatakse tehnoloogilisi vahendeid, sh IKT võimalusi.

2.3.2. Kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

<p>II kooliaste</p> <p>6. klassi lõpetaja</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Teab kodukohas tegutsevaid kodanikuühendusi ja -algatusi. 2. Teab lapse õigusi ja olulisemaid inimõigusi. 3. Teab, et kõik inimesed on seaduse ees võrdsed ja peavad seadusi täitma. 4. Mõistab, kuidas demokraatia põhimõtted saavad toimida koolis; toetab oma käitumise ja osalemisega koolidemokraatiat. 5. Teab Eesti riigi juhtimisega seotud põhiseaduslikke institutsioone ja olulisemaid ametikohti. 6. Eristab fakti arvamusest, teab, mis tunnuste alusel hinnata allikate usaldusväärsust. 7. Teab, et autoriõigused on kaitstud seadusega ja autorile tuleb viidata. 8. Teab, et inimesed on erineva kultuuritaustaga, saab aru, kui kedagi kultuurilise erinevuse tõttu diskrimineeritakse ja otsib vajaduse korral abi. 9. Teab, et iga inimene on käitumise, hoiakute ja panusega kultuurikandja ja -looja. 10. Tunneb tervise- ja turvariske, oskab vältida ohtusid ja teab, kust abi otsida, kasutab turvaliselt dokumente ja pangakaarti. 11. Oskab oma aega ja raha planeerida, võimeid ja võimalusi arvestada. 12. Käitub teadliku tarbijana.	<p>III kooliaste</p> <p>9. klassi lõpetaja</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Teab, et Eesti peab arvestama rahvusvahelise olukorra ja rahvusvaheliste suhetega. 2. Teab, kuidas kujunes ja kuidas toimib tänapäeva demokraatlik ühiskond. 3. Tunneb ära ja toob näiteid demokraatia kesksete tunnuste ja nende rikkumise kohta; toob 4. Märkab, mis võib ohustada demokraatiat tänapäeval, selgitab, tuginedes minevikunäidetele. 5. Teab Eesti riigi juhtimisega seotud põhiseaduslike institutsioonide ülesandeid. 6. Mõistab ühiskonnasektorite spetsiifikat ja rolli ühiskonnas. 7. Teab majanduse toimimise põhijooni, teab oma õigusi ja kohustusi tarbijana, oskab oma õigusi kaitsta. 8. Analüüsib oma võimalusi tulevase töötajana ja ettevõtjana ning kavandab edasist haridusteed lähtuvalt oma huvidest ja võimetest ning ühiskondlikest teguritest. 9. Seostab demokraatiat inimõiguste kaitsega. 10. Analüüsib õiguste ja kohustuste, vabaduse ja vastutuse seost. 11. Teab, et Eesti Vabariigi põhiseadus on kõrgeim õigusakt ja oskab sealt leida vajalikku infot. 12. Teab ja väärtustab kodanikuühiskonna võimalusi korraldada elu kodukohas, piirkonnas, riigis ja rahvusvaheliselt. 13. Teab Eesti riigi ja selle kodanike õigusi, võimalusi ja kohustusi, mis tulenevad Euroopa Liidu liikmesusest. 14. Hindab infoallikaid kriitiliselt ja kujundab oma arvamuse, järgib autoriõiguse ja intellektuaalse omandi kaitse põhimõtteid. 15. Märkab kultuuride ja sotsiaalsete rühmade mitmekesisust, diskrimineerimist, sekkub oma võimaluste kohaselt. 16. Analüüsib tervise- ja turvariske, oskab vältida ohtusid ja teab, kust vajaduse korral otsida abi.
--	---

2.3.3. Õppesisu ja õpitulemused

II kooliaste - käsitletakse sotsiaalseid suhteid, vabatahtliku tegevuse võimalusi ja tähtsust, demokraatia põhimõtteid, toimimist ja õpilase võimalusi selles osaleda ning töö ja tarbimise teemasid.

Õpilane:

- 1) teab Läänemere-äärseid riike ja näitab neid kaardilt;
- 2) esitab positiivseid ja negatiivseid näiteid riikidevahelisest koostööst või selle puudumisest;
- 3) toob näiteid koostööst oma kogukonnas: kodanikuühendused ja -algatused, noorte organiseeritud koostöövormid;

- 4) loetleb kodukohas lahendamist vajavaid probleeme ja pakub neile lahendusi;
- 5) leiab eakohaseid võimalusi eneseteostuseks kogukonna liikmena;
- 6) nimetab inimõigusi ja selgitab nende olulisust;
- 7) nimetab lapse õigusi ja kohustusi, märkab laste õiguste rikkumist ja otsib vajaduse korral abi;
- 8) toob näiteid, kuidas inimeste õigused on seadusega kaitstud;
- 9) kaitseb seisukohta, et keegi ei ole seadustest kõrgemal;
- 10) kirjeldab demokraatia põhimõtete toimimist koolis, selgitades õpilasesinduse rolli koolielu kujundamisel;
- 11) osaleb oma klassi otsustusprotsessides demokraatia põhimõtteid arvestades;
- 12) leiab ja võrdleb erinevatest allikatest pärit infot;
- 13) selgitab fakti ja arvamuse erinevust, toob näiteid;
- 14) kasutab viitamist nõuetekohaselt;
- 15) tunneb ära ja toob näiteid kultuurikonfliktide ja kultuurilise diskrimineerimise kohta;
- 16) mõistab, et inimesed võivad näha maailma erinevalt;
- 17) toob näiteid erinevatest kultuurinähtustest, millega ta on kokku puutunud;
- 18) toob näiteid, milliste tunnuste põhjal saab inimene end kultuuriliselt määratleda;
- 19) toob näiteid isikut tõendavate dokumentide õigest ja valest kasutamisest;
- 20) loetleb tervise- ja turvalisuseohtusid, oskab ohu korral abi otsida;
- 21) nimetab ohtusid internetis ja selgitab, kuidas end nende eest kaitsta, käitub ohutult;
- 22) teab internetipanga ja pangakaardi kasutamisega seotud ohtusid ja käitub turvaliselt;
- 23) oskab oma aega ja tegevusi planeerida;
- 24) toob näiteid erinevatest seaduslikest rahateenimise võimalustest;
- 25) koostab eelarve etteantud piirides;
- 26) kirjeldab säästmise võimalusi igapäevaelus, toob näiteid;
- 27) selgitab näidete põhjal vajaduste, soovide ja võimaluste erinevusi.

6.klass

35 tundi õppeaastas

	Õppesisu	Õpitulemused	Üldpädevused	Läbivad teemad	Lõiming
1	Demokraatia põhimõtted ja selle toimimine (15 tundi)	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 19, 20, 21	2,5,7	3	3,6
2	Allikad ja autoriõigused (5 tundi)	12, 13, 14	5	6, 8, 19	1, 6,7
3	Kultuur (5 tundi)	15, 16, 17, 18	1,2,5	17, 18, 23	1,6,8
4	Planeerimine ja tarbimine (10 tundi)	22, 23,24, 25, 26, 27	1,6,7	25, 27	4,5,6

Õpilase õpitulemused Kohtla-Järve Slaavi Põhikooli seisukohast:

1. Õpilane nimetab läänemere-äärsete riikide asukohta ja kirjeldab riikidevahelise koostöö positiivsed/negatiivsed näited.
2. Õpilane toob välja kodanikuühenduste/noorte organiseeritud koostöövormide näited ning võimalusi kuidas lahendada kohalike probleeme. Lisaks nimetab peamisi inimõigusi ja nende seost inimeste

õiguste ja kohustustega

3. Õpilane tunneb ära kultuurikonfliktid ja kultuurilise diskrimineerimise ning suudab tuua näiteid selle kohta. Ta mõistab, et inimesed võivad näha maailma erinevalt ning oskab tuua näiteid erinevatest kultuurinähtustest, millega ta on kokku puutunud. Lisaks suudab ta tuua näiteid sellest, milliste tunnuste põhjal inimene end kultuuriliselt määratleda võib.
4. Õpilane on teadlik internetipanga ja pangakaardi kasutamisega seotud ohtudest ning käitub turvaliselt. Ta oskab planeerida oma aega ja tegevusi ning tuua näiteid erinevatest seaduslikest rahateenimise võimalustest. Lisaks suudab ta koostada eelarve etteantud piirides ning kirjeldada säästmise võimalusi igapäevaelus, tuues näiteid.

III kooliaste - käsitletakse ühiskonda, ühiskonnaelu valdkondi ja sotsiaalseid suhteid ning riigi ja valitsemisega seotud teemasid.

Õpilane:

- 1) analüüsib näidete põhjal suur- ja väikeriikide, naaberriikide, demokraatlike ja mittedemokraatlike riikide vastastikuseid suhteid;
- 2) selgitab riikide koostööd rahvusvahelistes organisatsioonides, toob näiteid;
- 3) teab erinevaid demokraatlikus ühiskonnas osalemise võimalusi, toob näiteid;
- 4) selgitab näidete abil võimude lahususe põhimõtet;
- 5) loetleb demokraatliku ühiskonna tunnuseid, selgitab, mille poolest erinevad demokraatlik ühiskond ja diktatuur;
- 6) toob näiteid erinevatest võimalustest, kuidas käituda demokraatia põhimõtteid järgides;
- 7) selgitab avaliku konkursi tähtsust;
- 8) teeb vahet riigi-, era- ja kodanikusektoril, toob näiteid nende tegevusest ja koostööst ühiskonnas ja üksikisikute võimalusest osaleda riigi-, era- ja kodanikusektoris;
- 9) kirjeldab erinevate majandussüsteemide iseloomulikke tunnuseid ja toimimist;
- 10) teab maksude vajalikkust ühiskonna toimimisel, eristab otseseid ja kaudseid makse;
- 11) analüüsib vabalt valitud näidete põhjal inimeste tarbimiskäitumist;
- 12) selgitab liigtarbimise põhjusi ja mõju üksikisikule, ühiskonnale ja keskkonnale;
- 13) analüüsib valitud erialal tegutsemise võimalusi, lähtudes eriala spetsiifikast ja tuues esile palgatöötajana ja ettevõtjana tegutsemise erisused;
- 14) teab, mis on sotsiaalne ettevõtlus, ja toob näiteid selle võimalustest;
- 15) märkab ohtu demokraatiale enda ümbruskonnas ja ühiskonnas ning on valmis sellele oma võimaluste piires vastu seisma;
- 16) toob näiteid oma õigustest ja kohustustest koolis, perekonnas ja ühiskonnas, selgitades õiguste ja kohustuste omavahelisi seoseid;
- 17) selgitab soorollide ja soostereotüüpsete hoiakute mõju inimese valikutele;
- 18) teab, mis on õigusriik, ja selgitab selle toimimise põhimõtteid;
- 19) nimetab põhiseaduse abil Vabariigi Valitsuse, Riigikogu, Vabariigi Presidendi ja kohaliku omavalitsuse peamisi ülesandeid;
- 20) teab võimalusi, kuidas kodanikud ja mittekodanikud saavad mõjutada ühiskonna toimimist;
- 21) analüüsib enda võimalusi kooli ja kogukonna elu ning kohaliku omavalitsuse poliitika kujundamisel;
- 22) teab Euroopa Liidu liikmesriike ja mõistab, miks Euroopa Liidu liikmesriik peab liikmesusest tulenevaid kohustusi täitma;
- 23) toob näiteid Euroopa Liidu kodanike õigustest ja võimalustest, seostades neid enda eluga;

- 24) oskab allikatest leida asjakohast infot oma arvamuse kujundamiseks;
- 25) tunneb ära valeuudise ja propaganda ja teab, miks need võivad olla ohtlikud;
- 26) oskab kasutada allikaid õppetöös, viitab ja tsiteerib nõuetekohaselt;
- 27) võrdleb tõekspidamisi, tavasid ja praktikaid erinevate kultuuride ja subkultuuride näitel;
- 28) mõistab koostöövõimaluste otsimise vajalikkust kultuuriliste erimeelsuste puhul;
- 29) märkab ja analüüsib diskrimineerimisjuhtumit ja pakub välja lahendusi;
- 30) toob näiteid kultuurilaenude ja -mõjutuste kohta eesti kultuuris;
- 31) mõistab identiteedi määratlust, selgitab näidete varal, mis on sotsiaalne, kultuuri- ja rahvuslik identiteet ning mitmikidentiteet;
- 32) toob näiteid stereotüüpide, vaenukõne ja sallimatuse kohta ning mõistab nende ohtu ühiskonnale;
- 33) analüüsib oma kogemuste põhjal iseenda kultuuritarbimist;
- 34) selgitab, miks on oluline tunda kultuuripärandit;
- 35) toob näiteid Eesti kultuuri levikust maailmas;
- 36) analüüsib riske, teeb ettepanekuid nende maandamiseks, demonstreerib õpituatsioonis ohuolukorra asjakohast lahendamist, selgitades oma käitumist.

8. klass

35tundi

õppeaastas

	Õppesisu	Õpitulemused	Üldpädevused	Läbivad teemad	Lõiming
1	Erinevate sektorite roll ja koostöö ühiskonnas (3 tund)	8, 9, 10, 14, 28, 29, 36	2	4	4,5
2	Sotsiaalsete rühmade määratlemine (3 tund)	8, 14, 17, 27, 28, 31, 32, 36	4	4	1, 3, 4, 5, 6, 7
3	Erinevate sotsiaalsete rühmade sidus kooseksisteerimine (5 tund)	8, 14, 17, 27,28, 29, 31, 32	2, 5	4	1,3, 6, 8
4	Inimeste õiguste ja kohustuste tundmine (perekonnaliikme rollist lähtuvalt) (4 tund)	16, 17, 18, 19	3,4	4,8	6,8
5	Mina õiguste ja kohustuste teostajana, märkajana, sekkujana (3 tund)	8, 16, 17,18, 19	2,6	5, 7	1, 6
6	Professionaalse ajakirjanduse eristamine muust meediast (5 tund)	24, 25, 26, 36	2, 4, 6, 8	4, 5, 6, 8	5, 6, 7
7	Informatsiooni kaudu mõjutamise märkamine (4 tund)	24, 25, 26, 29, 36	1, 3, 8	7, 8	3, 6
8	Demokraatlik otsustusprotsess kogukonnas ja selles osalemine (4 tund)	1, 3, 5, 6, 7, 15, 18, 20, 21	1, 2, 5	3, 4, 5, 8	4
9	Informatsiooni kaudu mõjutamise märkamine (4 tund)	24, 25, 26, 29, 36	1, 3, 8	7, 8	3, 6

Õpilase õpitulemused Kohtla-Järve Slaavi Põhikooli seisukohast:

1. Tegeleb riigi-, era- ja kodanikusektori eristamisega ning näitab nende tegevust ja koostööd ühiskonnas. Selgitab majandussüsteemide iseloomulikke tunnuseid ja toimimist ning teadvustab maksude olulisust. Tutvustab sotsiaalse ettevõtluse kontseptsiooni ja näitab selle võimalusi.

- Analüüsib soorollide ja stereotüüpide mõju inimese valikutele ning võrdleb erinevaid kultuure ja subkultuure. Mõistab diskrimineerimist ja pakub sellele lahendusi ning selgitab identiteedi määratlust erinevate näidete kaudu. Näitab stereotüüpide, vaenukõne ja sallimatuse ohtu ühiskonnale ning analüüsib riske, tehes ettepanekuid nende maandamiseks ja näidates ohuolukorras asjakohast käitumist.
- Selgitab erinevusi riigi-, era- ja kodanikusektoris ning nende koostööd ühiskonnas, samuti üksikisikute osalust.
- Toob näiteid õigustest ja kohustustest erinevates kontekstides ning analüüsib soorollide mõju inimeste valikutele.
- Teadvustab õigusriigi põhimõtteid, nimetab põhiseaduse poolt määratletud institutsioonide ülesandeid ning oskab märkida ja lahendada diskrimineerimisjuhtumeid, analüüsides riske ja pakkudes lahendusi.

9. klass

35 tundi õppeaastas

1	Demokraatlik otsustusprotsess kogukonnas ja selles osalemine (4 tund)	1, 3, 5, 6, 7, 15, 18, 20, 21	1, 2, 5	3, 4, 5, 8	4
2	Demokraatia ohud - korrupsioon demokraatliku ühiskonna õõnestajana (4 tund)	1, 3, 4, 5, 6, 7, 15, 18, 21, 36	1, 2, 5	3, 4, 5, 7, 8	1, 3
3	Demokraatliku riigi toimimine (sh EL kontekstis) (3 tund)	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 15, 18, 21, 22, 23	4, 8	3, 8	1, 6
4	Demokraatliku võimu toimimine minu kodukohas (ja minu võimalus otsustusprotsessidesse kaasatud olla) (6 tund)	1, 3, 5, 6, 7, 15, 19, 20, 21, 36	2, 4, 7	3, 8	1, 6
5	Kodanikuühiskond: osalemise tahte tekitamine (4 tund)	1, 3, 5, 6, 15, 20, 21, 33, 34, 35	5, 7, 8	3, 8	1, 3
6	Kuidas tekib ühiskonnas tulu ja kuidas toimib healuriik (5 tund)	13, 14, 30, 36	5, 7	8	1, 3, 4, 5, 6, 7, 8
7	Noored ja täiskasvanud tööturul (3 tund)	9, 10, 11, 12, 13, 14	3, 4, 5, 8	1, 5, 6	1, 2, 3, 4, 5
8	Oma kulude ja tulude teadlik planeerimine (3 tund)	9, 10, 11, 12, 36	1, 2, 5, 7	1, 5, 6	2, 3, 4, 5, 7, 8
9	Kuidas Eesti oma huve rahvusvahelises suhtluses realiseerib (3 tund)	2, 22, 23, 35	1, 4, 8	5, 6	3, 4, 6

Õpilase õpitulemused Kohtla-Järve Slaavi Põhikooli seisukohast:

- Analüüsib riikidevaheliste suhete dünaamikat erinevate riikide vahel suur- ja väikeriikide, naaberriikide ning demokraatlike ja mittedemokraatlike riikide kontekstis.
- Selgitab rahvusvaheliste organisatsioonide rolli ja toob näiteid riikide koostööst nendes organisatsioonides, nagu ÜRO ja Maailma Terviseorganisatsioon.
- Kirjeldab demokraatlikus ühiskonnas osalemise võimalusi, analüüsib võimude lahususe põhimõtet ning toob näiteid demokraatlike ühiskondade tunnustest ja erinevustest diktatuuriga.
- Analüüsib enda võimalusi ühiskonna ja poliitika kujundamisel koolis, kogukonnas ning kohaliku omavalitsuse tasandil, samuti Euroopa Liidu liikmesriikide kohustusi ja kodanike õigusi ning võimalusi seoses Euroopa Liiduga.
- Selgitab kultuuriolulisust, analüüsib kultuuritarbimist ning toob näiteid Eesti kultuuri levikust maailmas, samuti analüüsib riske ning teeb ettepanekuid nende maandamiseks.

2.3.4. Hindamine

Ühiskonna aine hindamisel lähtutakse vastavatest sätetest [PRÕK, §19-22](#) ja [lisa 6, p.1.6](#).

Hindamise eesmärk on saada ülevaade õpitulemuste saavutatuselt ja õpilase individuaalsest arengust ning kasutada seda teavet õppe tulemuslikumaks kavandamiseks ja ennastjuhtiva õppija kujundamiseks. Hinnatakse õpitulemuste saavutatust, mis on kooskõlas õppesisu ja -tegevustega ning vastavuses ainealasete teadmiste, oskuste ja hoiakutega. Hoiakute hindamisel (nt mõistab, kujundab, tähtsustab, väärtustab) antakse õpilasele suunavaid ja toetavaid sõnalisi hinnanguid.

Alates teisest kooliastmest kaasatakse õpilane hindamisprotsessi nii oma töö hindamisel kui ka kaasõpilaste tagasisidestamisel. **Õpilasele on õppeprotsessi alguses teada, mida ja millal hinnatakse, milliseid hindamisvahendeid kasutatakse ning millised on hindamise kriteeriumid (Stuudiumi kaudu).** Õpilast suunatakse õppeprotsessi käigus oma õppimist ja püstitatud eesmärkide saavutamist analüüsima ja reflekteerima.

Ainekavas on kirjeldatud õpitulemused õppeaines kooliastmete kaupa. Kohtla-Järve Slaavi Põhikoolis antakse õpilastele suulist või kirjalikku tagasisidet nende õppimise dünaamika kohta õppetöö käigus. Õpetaja annab jooksvalt kirjalikku tagasisidet suuremahuliste tööde, nagu õpimapi, essee või uurimistöe, edasiarendamiseks. Tagasiside peaks sisaldama nii saavutatud taseme kirjeldust kui ka selgitust selle kohta, mida veel saavutada on vaja ning milliseid samme õpilane peaks astuma selle eesmärgi saavutamiseks. Hindamiskriteeriumid ja -mudelid muudavad nii tagasiside andmise kui ka üldise hindamise läbipaistvamaks. Need on eriti olulised avatud ja loovat mõtlemist nõudvate ülesannete, nagu uurimistööd, ettekanded, esseed ja teised, edukaks sooritamiseks. Hindamismudelid hõlmavad nii õppimisprotsessi kui ka õpilase teadmisi, oskusi ja hoiakuid. Need mudelid aitavad õpilasel paremini mõista õpetaja ootusi, juhtida oma õppimist ning anda kaaslastele konstruktiivset tagasisidet, mis on oluline osa õppimisprotsessist, kuna see aitab õpilastel märgata ja analüüsida oma vigu. Lisaks aitavad hindamismudelid õpetajal anda lõplikku hinnangut ning õpilasel paremini mõista, kuidas hindamine toimub.

Detailsemalt kavandab õpetaja hindamise enne trimestri algust koostatud aineplaanis, lähtudes vastavatest põhikooli riikliku õppekava ja kooli õppekava üldosa ja ainekava sätetest.

Õpitulemusi hinnates lähtutakse põhikooli riikliku õppekava üldosa ning teiste hindamist reguleerivate õigusaktide käsitlusest.

Hindamise eesmärk on:

- 1) toetada õpilase arengut;
- 2) anda tagasisidet õpilase õppeedukuse kohta;
- 3) innustada ja suunata õpilast sihikindlalt õppima;
- 4) suunata õpilase enesehinnangu kujunemist, suunata ja toetada õpilast edasise haridustee valikul;
- 5) suunata õpetaja tegevust õpilase õppimise ja individuaalse arengu toetamisel.

Hinnatakse õpilase teadmisi ja oskusi suuliste vastuste (esituste), kirjalike ja/või praktiliste tööde ning praktiliste tegevuste alusel, arvestades õpilase teadmiste ja oskuste vastavust ainekavas taotletavatele õpitulemustele. Õpitulemusi hinnatakse numbriliselt viiepallisüsteemis. Õpitulemuste kontrollimise vormid peavad olema mitmekesised ning vastavuses õpitulemustega. Õpilane peab teadma, mida ja millal hinnatakse, mis hindamisvahendeid kasutatakse ning mis on hindamise kriteeriumid.

Hindamine II kooliastmes

Õpilane õpib õpetaja juhendamisel ise oma tööle hinnangut andma. Õppimise ajal analüüsib õppija õpetaja juhendamisel ja hiljem ka iseseisvalt:

1. Õpilane teab kodukohas tegutsevaid kodanikuühendusi ja -algatusi ning tunneb lapse õigusi ja olulisemaid inimõigusi, mis aitab tal mõista ja osaleda ühiskondlikus elus.
2. Ta mõistab seaduse tähtsust ja võrdset kohtlemist ning oskab eristada fakti arvamusest, hinnates allikate usaldusväärsust.
3. Õpilane on teadlik Eesti riigi põhiseaduslikest institutsioonidest ja ametikohtadest ning tunneb autoriõiguste kaitset.
4. Õpilane mõistab tervise- ja turvariske ning oskab planeerida oma aega ja raha, käitudes teadliku tarbijana.

Hindamine III kooliastmes

Õpilane õpib õpetaja juhendamisel ise oma tööle hinnangut andma. Õppimise ajal analüüsib õppija õpetaja juhendamisel ja hiljem ka iseseisvalt:

1. Õpilane on teadlik Eesti rahvusvahelisest positsioonist ja suhetest ning mõistab tänapäeva demokraatliku ühiskonna toimimist.
2. Õpilane suudab ära tunda demokraatia olulised tunnused ja nende rikkumise ning oskab tuua näiteid minevikust ja tänapäevast.
3. Õpilane teab Eesti riigi juhtimisega seotud põhiseaduslike institutsioonide rolli ja ülesandeid.
4. Õpilane mõistab ühiskonnasektorite spetsiifikat ja rolli ühiskonnas ning tunneb majanduse toimimise põhijooni ja oma õigusi tarbijana.
5. Õpilane oskab analüüsida tulevikuväljavaateid töötajana või ettevõtjana ning kavandada edasist haridusteed, arvestades oma huvisid, võimeid ja ühiskondlikke tegureid.